

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

(Μετά προσθήκης ενός φερμανίου)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

1397

137

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

BAL

Bj

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

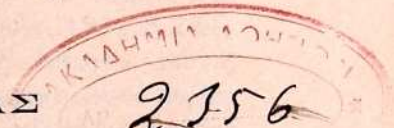
2156

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
(Μετά προσθήκης ενός φθραγκού)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ἡ μελέτη τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν τῆς υπάρξεώς της ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς ἰδίου ἀνεξαρτήτου ἰδρύματος, ἐπιβάλλεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἕνεκα τοῦ ἐπικρατήσαντος καὶ ἐπιμόνως ὑποστηριζομένου κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἰσχυρισμοῦ ὅτι τῇ καθαιρέσει τοῦ θρόνου συνετέλεσε καὶ ἡ ἐντελῶς κακὴ κατάστασις τῶν οικονομικῶν αὐτῆς. („Mitgewirkt zu der Auflösung des Patriarchats (von Achrida) hat vor allen dessen schlimme pekuniere Lage“. H. Gelzer, Der Patriarchat von Achrida. Geschichte und Urkunden, 1902, S. 164).

Ἡ οικονομικὴ κατάστασις θὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μνημείων καὶ μαρτυριῶν τῶν εὑρισκομένων κυρίως ἐν τῷ τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι, ἐκδοθέντι ἐσχάτως διὰ τρίτην φοράν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἰέννη καθηγητοῦ Dr Heinrich Gelzer ἐν τῷ ἄνω ῥηθέντι συγγράμματι, μὴ παραλειπομένων συγχρόνως καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων, εὑρισκομένων ἐν σχέσει τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Πρὸς τούτοις δὲν θὰ εἶναι ἄσκοπον νὰ υπομνήσωμεν ὅτι τὸ οικονομικὸν ζήτημα οὐδεὶς ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῶν καταγινομένων εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας μέχρι τοῦ κ. Γέλτσερ ἐξηρεύνησε, καὶ τοῦτο βεβαίως προῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὸ ἄνω ῥηθὲν θέμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1905.

ὁ συγγραφεὺς Γ. Δ. Παλάστζεφ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ πρώτη ἐκδοτικὴ ἐπιχείρησις τοῦ Ἰνστιτούτου ἡμετέρου ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἡ ἐπιφανὴς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἡ ἐπιφανὴς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ἐπιφανὴς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἡ ἐπιφανὴς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἡ ἐπιφανὴς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιφανοῦς ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Ἐκδόσις τοῦ Ἰνστιτούτου ἡμετέρου

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

Α΄.

Ἀρχική σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Βορίσου Α΄ (ἔτ. 864) ἀπεκατέστησαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰωσήφ¹⁾, οὗ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐξέτειναν εἰς πάσας τὰς χώρας τὰς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ κράτους των ὑπαγομένους.²⁾ Ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐπὶ τῆς βασιλείας Συμεῶνος τοῦ μεγάλου (ἔτ. 893—927) ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Δωροστόλου (Dorostolum) ἢ τῆς Δρίστρας (νῦν Σιλίστρια) εἶχε πλήρη καὶ διηγεκὴ αὐτονομίαν. Ἐπὶ Πέτρου ὁμοίως, διαδόχου τοῦ Συμεῶνος, πρῶτος ὁ Δαμιανὸς Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας ἀνηγορεύθη, παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου, κελεύσει τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Β΄ τοῦ Λακαπηννοῦ.³⁾ Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Πέτρου, διεδέχθη τὸν θρόνον ὁ Βορίσης Β΄. Τότε Σβιατοσλάβος ὁ μέγας, ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου τῆς Ῥωσσίας, ἐκστρατεύσας διὰ δευτέραν φορὰν κατὰ τῆς Βουλγαρίας, συνεκρότησε πεισματώδη μάχην ἐξῶθεν τῆς πρωτευούσης Πρεσλάδας καὶ νικήσας ἠχμαλώτισε τὸν βασιλέα Βορίσην Β΄. Εἶτα δὲ περιερχόμενος τὰς πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Βουλγαρίας, καὶ τοὺς ἀνθισταμένους τῶν κατοίκων φονεύων ἢ ἀνασκολαπίζων, καθυπέταξε διὰ τρόμου τὴν ἀνατολικὴν χώραν τῆς κυρίως Βουλγαρίας (ἔτ. 970). Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς ἀναγκάσας τὸν Σβιατοσλάβον νὰ ὀρκισθῆ ὅτι δὲν θέλει ἄρῃ τοῦ λοιποῦ τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ μὴ τηρήσας τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους ὅτι θέλει σεβασθῆ τὴν ἐλευθερίαν των, ἐθεώρησε πλέον τὴν ἀνατολικὴν Βουλγαρίαν ὡς κράτος ὑποτελὲς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ὁ Πατριάρχης Βουλγαρίας φεύγων ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς ἐκ τῶν ἐπελευθουσῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ταραχῶν, ἐγκατεστάθη εἰς μὲν αὐτῶν εἰς Τριάδιτζαν

¹⁾ (Борисъ) примаѣ сѣ. Іосифа архієпископа, ннмхъ оцнтїамъ н наказатїамъ . . . Σλαβικὸν χειρόγραφον περιέχει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας.

²⁾ Ἀρχιεπίσκοπον τε πείθεται (ὁ Βορίσης) καταδέξασθαι καὶ ἐπισκόπους καταπῶσαι τὴν χώραν . . . (Κωνσταντ. Πορφυρογ. ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πάππου τοῦ Βασιλείου).

³⁾ Δαμιανὸς ἐν Δωροστόλῳ, τῇ νῦν Δρίστρᾳ, ἐφ' οὗ καὶ ἡ Βουλγαρία τετίμηται αὐτοκέφαλος· οὗτος πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου κελεύσει τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Λακαπηννοῦ· ὕστερον δὲ καθηρέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ. (H. Gelzer, ibid. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας. p. 6).

(Σοφίαν), ἕτερος δὲ μετ' αὐτὸν ἐν Βοδήνοις καὶ εἰς τὰ Μόγλαινα, ἄλλοι δὲ ὑστερώτερον εἰς Πρέσπαν,¹⁾ καὶ τελευταῖος ὁ Φίλιππος „ἐν Λυχνίδῃ τῇ πάλαι μὲν Σασσαρίπῃ προσαγορευομένη, νῦν δὲ Ἀχρίδι“, ὅπου ἦν τὸ βασιλεῖον τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ.²⁾ Χρόνοις μὲν τοῦ ὑστεροῦ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας, τέλος, ἐκυριεύσατο τὴν Βουλγαρίαν. Οὗτος ἔμως θέλων νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαίαν λάμπην εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, μὴ τολμῶν δὲ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια εἰς τὸ νεοφώτιστον Βουλγαρικὸν ἔθνος, ἀφῆκεν ἄθικτον τὴν αὐτονομίαν τῆς καὶ ἐχορήγησε μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν, ὑπαγαγὼν ὑπ' αὐτὴν πάσας τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Μακεδονίας (ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης) καὶ Ἡπείρου καὶ δύο ἐκ τῆς Θεσσαλίας (Σταγροῦς καὶ Πέτραν), αἵτινες ἀπετέλεσαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους.³⁾

Οὕτως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδων καὶ πάσης Βουλγαρίας πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θεωρῆται ὡς παράτασις τῆς ὑπὸ τοῦ πρώτου χριστιανοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος Βορίσου ἰδρυθείσης αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας.⁴⁾ Ὑψίστατο δὲ ὡς μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους μέχρι τοῦ 1767 μ. χ. 16-ῃ Ἰανουαρίου, ὅτε ἐγένετο ἡ τοῦ θρόνου καθαιρέσις παρανόμως καὶ ἀντικανονικῶς ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Σαμουήλ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πατέρων.⁵⁾ Τὸ περιώνυμον τοῦτο ἴδρυμα μέχρι τοῦ

¹⁾ Γερμανὸς ὁ καὶ Γαβριήλ ἐν Βοδήνοις καὶ ἐν τῇ Πρέσπῃ. Ibid. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας.

²⁾ Ἐπὶ Πέτρου γὰρ βασιλευσάντος ἐν Βουλγαρίᾳ αὕτη μὲν τῇ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀξιώματι ἐλαμπρόνετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνοντων τῶν ἀρχιεπισκόπων, τῶν μὲν εἰς Τριάδιτσαν, τοῦ δὲ ἐν τῇ Βοδήνι καὶ ἐν τῇ Μόγλαινι, εἶθ' οὕτω ἐν τῇ Ἀχρίδι τὸν νῦν εὐρέμενον ἀρχιεπίσκοπον. Ἴδε Τομ. 6^ο σελ. 44—45. Byzantinische Zeitschrift. Ungedr. u wenig. bekannte Bistümerverzeichn. d. orient. Kirche.

³⁾ „Ἀλλὰ πάσας τὰς Βουλγαρικὰς ἐπισκοπὰς, ἃς ὑπὸ Πέτρου τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Σαμουήλ ἐδεσπόζοντο καὶ κατείχοντο καὶ παρὰ τῶν τότε ἀρχιεπισκόπων καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα κάστρα τὰ αὐτὰ θεσπίζομεν ἔχειν καὶ διακρατεῖν τὸν νυνὶ ἀγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον.“ Πάντα ταῦτα ἀναφέρει τὸ σιγίλλιον τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, ὁσθὲν τῇ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Α', καταγομένῳ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀγνοανδίκη τῆς Δεύρης (νῦν Δίβρα) καὶ χρηματίσαντι πρότερον ἡγουμένῳ εἰς τὴν ἐκείσε μονὴν τῆς Θεομήτορος.

⁴⁾ „Ταύτης τῆς Ἀχρίδος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Βουλγαρίας καλεῖται ἀπὸ τῶν Βουλγάρων προσηγορίας λαβούσης, ὅπου εἰς τὴν μετέπειτα ἐσύστησαν τὸ βασιλεῖόν τους . . . . Τὸ δὲ ὄνομα ὡς ἄλλοι μνημεῖον ἐκείνων ἀπέμεινε τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ“. Μελετ. Γεωγραφ. σελ. 395.

⁵⁾ Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου συνίστατο ἐκ 31 ἐπαρχιῶν. Κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα εὐρίσκομεν σχεδὸν τὰ ἴδια ὄρια ὡς ἱστορεῖται ὑπὸ τοῦ Νεῖλου Δοξαπατρῆ. („Ἐχειδὲ καὶ ἡ Βουλγαρία ἐπισκοπὰς πλείους τῶν τριάκοντα, ὧν ὑπερχάθηται καὶ πόλις Ἀχρίς.“) Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἔτος 1219 συνέστη ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας. Τοῦτο ἐγένετο, κατ' αἰτήσιν τοῦ Σερβικοῦ ἡγεμόνος Στεφάνου τοῦ Νέμανια πρὸς τε τὸν συμπέθερον αὐτοῦ Ἀυτοκράτορα Θεόδωρον Λάσκαριν, καὶ τὸν Πατριάρχην Μανουήλ, καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης συνοδικῶς ἐγκριθείσης, ἐχειροτονήθη καὶ διωρίσθη Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας αὐτόνομος ὁ Σάββας, ἀδελφὸς τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος, ἵνα διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ ἀντιτάττηται εἰς τὰς ὁσημέρας ἀξαναούσας τότε ἀξιώσεις τοῦ Παπικοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ. Κατὰ

τέλους τοῦ ἰδ' αἰῶνος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν διαφόρων χριστιανῶν κυριαρχῶν: Βουλγάρων, Βυζαντινῶν, Λατίνων-Λομβαρδῶν, Ἡπειρωτῶν Δεσποτῶν, καὶ ἐπὶ τέλος ἡ Ἀχρὶς κατὰ τὸ 1334 ὑπέπεσον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σέρβων. Καὶ τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐπὶ διαφόρων ἐποχῶν ἦσαν διάφορα, εἴτε περιελάμβανον εὐρείαν περιφέρειαν, εἴτε βραχυτέραν κατὰ τὰς πολιτικὰς περιστάσεις.¹⁾ Ἐν τούτοις ὅλοι σχεδὸν οἱ κυρίαρχοι οὗτοι ὑπεστήριζον οἰκονομικῶς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἢτοι τοῦλάχιστον δὲν τὴν ἐπίεζον.

τοῦ Σάββα ἀνθίστατο σφοδρῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, Δημήτριος ὁ Χωματηνός, ὅστις ἔγραψε καὶ ἐπιστολὰς κατ' αὐτοῦ. Ἐπίσης ἀπεσπάρθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ τινες βορειο-ανατολικάι ἐπαρχίαι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τυρνόβου. (ἀλλὰ καὶ ἡμέτερον δίκαιον παρασπάσαν, μέρος γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας ὁ Τέρνοβος... γράφει ὁ Χωματηνός. Ἴδε, Kardin. Pitra, *Analecta sacra*, t. VII, col. 496). Κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα ἡ ἐκτασίς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὴ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὁμοῦς τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ ἰε' αἰῶνος ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἔλαβον εὐρείας διαστάσεις, διότι ἐν πρώτοις μὲν ὑπέκυψαν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῆς αἱ ἐπαρχίαι Σοφίας καὶ Βιδύνης, ὡς ἀποδείκνυται τοῦτο ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ματθαίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Ματθαίου. (Αἱ ἐπιστολαὶ εὐρίσκονται ἐν τῷ κώδικί μου. Ἴδε, Сборникъ кн. XVIII, стр. 150—157, καὶ H. Gelzer, *Der wiederaufgefunden. Kod. u. ander. auf den Patr. Achrid. bezügl. Urk. in Bericht-der philologisch-histor. klas. der Königl. Sächs. Gesellschaft der Wissensch. zu Leipzig* 1903, S. 97—102). Ὀλίγον δὲ ὑστερώτερον καὶ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Θυρρακοβλαχίας καὶ Μολδοβλαχίας, ὡς καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπκείου διηρθρώθησαν ὑπὸ τῶν αὐτοκέφαλων ἱεραρχῶν πάσης Βουλγαρίας, καὶ τῶν ἀλλήλων γραφίᾳ μεταξὺ τῶν Βλαχο-Μολδαβικῶν Βεσβόδων καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων διεξήγετο σλαβιστί. Κατὰ τὸ 1557 ὅπως ἀνευῆθη ὁ θρόνος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰπκείου, καὶ ὡς τοῦ οὗτος διωρίσθη Μακάριος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐκ Χερταεγοβίνης Μεχρέτς Σοκόλογλου, ὅστις ἐχρημάτισε μέγας βεζίρης ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελήμ Β', καὶ ἦτο γαμβρὸς αὐτοῦ. (Въ лѣто въ рождество Христова тисоуштанъ. ѣ. ѣ. (1557). Тогда же веновлешоу н прѣдрѣжешоу прѣстоу съвѣго Саки прѣкаго архієпископа н оучнителя сръвскаго . . . кнр Макарію. Л. Стојановић, *Записи* t. I, p. 186). Ἐκτοτε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας ἔμεινε μὲ 15 ἐπαρχίας, ἐξ ὧν 9 θρόνοι μητροπολιτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι 6 ἦσαν ἐπισκοπαὶ ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀχρίδος. Τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων πάσης Βουλγαρίας θὰ ἐξετασθῇ ἐν ἐκτάσει ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

¹⁾ Ἡ αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδων ἔφερε καὶ τὸν ὑποβολιματῶν τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐγκραταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν Ἀχρίδι μέχρι τῆς δευτέρας πεντηκονταετηρίδος τοῦ ἰβ' αἰῶνος ἦτο ἄγνωστος καὶ δὲν ἀπαντᾶται ὅλως διόλου. Πρῶτος ἐκ τῶν ἱστορικῶν ὁ τρατίσας τὴν Ἀχρίδα μὲ τὴν πρώτην Ἰουστινιανῆν (*Iustiniana Prima*) ἦτο ὁ Γουλιέλμος Τύρου, ὅστις περὶ τῶν Σταυροφορικῶν πολέμων γράφων ἐν παρόδῳ καὶ τὰς ἐπομένας παρεμβάλλει λέξεις: „Μετὰ πολλοὺς δ' ὁδοιποριῶν μόχθους ἐφθάσαμεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πελαγονίᾳ, ἐν πόλει κοινῶς Βίρτελλα (ἐφθαρμένως ἀντὶ Βιτώλια) παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ καὶ πατρίδι τοῦ ὀλβιωτάτου δεσπότου, ἀπτητηῶν καὶ συνετοῦ Ἀδγοῦστου Ἰουστινιανοῦ, πόλει δηλαδὴ Ἰουστινιανῆ καὶ λαυμὴ de Tyr. *Bel. sacr. lib. 20, cap. 4*). Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης ὁ Δ' υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ

B'.

Πρώτη ἐμφάνις τῶν φόρων.

Ἐμφανισθέντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ καὶ ἐκτεινόντες καθ' ἑκάστην τὰ ὅρια τοῦ ἰσχυροῦ ἤδη κράτους των ἰδίως δὲ μετὰ τὴν μάχην ἐν Τσηρνόμεν (ἔτ. 1371) — κατέλαβον πλείστας ἐκ τῶν ὑπογομένων τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας ἐπαρχιῶν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πάντες σχεδὸν οἱ δεσπότες καὶ ἡγεμόνες τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἦσαν ἢ ὑποτελεῖς ἢ σύμμαχοι, ὑποκύπτοντες εἰς τὰ νεύματα τοῦ Σουλτάνου Μουράτου. Καὶ μεταξύ μὲν τῆς ὀρθοσειρᾶς τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ῥοδόπης μέχρι τοῦ Ἀξιῦ μὲ πρωτεύουσαν τὸ Κιουστενδῆλ, εὕρισκετο τὸ μικρὸν κράτος τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάση, ὅστις ὑποταχθεὶς ἐκουσίως εἰς τὸν Μουράτην, ἀφέθη ὑπ' αὐτοῦ ἐλεύθερος καὶ ἀφορολόγητος ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ εἶναι φίλος καὶ σύμμαχος. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Κράλης Μάρκος ἐν Πριλάπῳ (κατὰ τὸ 1382), ὡς καὶ οἱ κυρίαρχοι Ἀχρίδος καὶ Καστορίας καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν τὴν ἰδίαν τύχην. Ἀλλὰ συνεπεία τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν χορηγηθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας ἔτυχε πλήρους αὐτονομίας ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς κυριαρχίας. Μετὰ καιρὸν ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανιζομένων τῶν χριστιανικῶν κρατῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ καὶ ἡ ἐκκλησία Ἀχριδῶν ἀπέβλεπε τὰ προνόμια τῆς. Ἀλλὰ πότε ἐφορολογήθη, μένει εἰσέτι ἀγνωστον. Δαμιδάνοντες ὅμως ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος πρῶτος ἐγγράσσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως προσενεγκὼν χίλια φλωρία τῷ σουλτάνῳ Μωάμεθ τῷ δ' κατὰ τὸ 1466, καὶ οὕτω ἐκποδῶν ποιησάμενος τὸν Μάρκον, Ἐυλοκαράβαγ ἐπιλεγόμενον, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας. Μετ' οὗ πολὺ δὲ τοῦ κακοῦ εἰσαχθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ μητροιὰ τοῦ τότε πρίγκηπος, Μαρία, ἐντολὴν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει μητροπολίτου Διονυσίου ἐκπληροῦσα, προσέφερε τῷ ἰδίῳ σουλτάνῳ δισχίλια φλωρία καὶ οὕτω κατεκυρώθη ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς θρόνος ὑπὲρ τοῦ πλειοδοτήσαντος Διονυσίου!

Ἐν τούτοις ἡ Ἰέραξ ὁ μέγας λογοθέτης, ὅστις ἠκμαζε περὶ τὸ ἑπτακισχιλιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἔτος, ἐσημείωσεν, ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠθροίσθη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἣ ὁ λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ ὅτι κακῶς ἤτησαν οἱ βασιλεῖς γενέσθαι τινὰς ἐπαρχίας ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλους· ὅθεν ἐπειδὴ τῆς ἐκκλησίας τότε μὴ δυνηθείσης τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιστῆναι, νῦν καιρὸς ἔστιν ὑποταχθῆναι τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ τὴν τε Ἀχριδῶν καὶ τὴν Τυρνόβου καὶ τὸ Πέκιον, καὶ οὕτως ἐχειροτόνησαν εἰς ταύτας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς μητροπολίτας· ἀλλ' ἡ μὲν Τύρναβος ἐνέμεινε τῇ ὑποταγῇ,

ὁ πεγράφη εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου κατὰ τὸ 1156 ὡς ἑξῆς: „ὁ ταπεινὸς μοναχὸς Ἰωάννης καὶ ἐλέφ' θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος ἁ Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὁ Κομνηνὸς ὀρίσας ὑπέγραψα“. Μετὰ τοῦτον ἀναφέρει τὸν τίτλον „ἁ Ἰουστινιανῆς“ ὁ Βαλσαμῶν ζήσας καὶ μετὰ τὸ ἔτ. 1193. Νεῖλος ὁ Δοξαπατρῆς ὁμοίως, ὅστις ἔγραψε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ροξιέρου, βασιλέως τῆς Σικελίας τῷ 1148 ἔτ. „τάξις τῶν πατριαρχῶν θρόνων“, δὲν γνωρίζει τὸν τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“.

αί δὲ λοιπαὶ δύο ὑποσχεθεῖσαι: τῷ σουλτάνῳ φόρους κατ' ἰδίαν, ἴσχυσαν τῇ ἐξωτερικῇ βία μείναι ἐν τῷ ἀρχαίῳ σχήματι". (Ἰδὲ Δοσιθέου Πατριάρχου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1153). Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τομ. Γ'. σελ. ιδ'.

Ἐκ τούτων τῶν ἀνοσιουργημάτων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἢ εἰσαγωγὴ τοῦ φόρου τοῦ πρὸς ἀγορὰν τῶν πατριαρχικῶν καὶ αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπικῶν θρόνων, τοῦ τοσοῦτον κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐπαυξηθέντος ὑπὸ τῆς φιλιτίμου πλειοδοσίας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καταστάντος.¹⁾

Συνεπεία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόρου καὶ τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας ἦτο ἠναγκασμένον νὰ υἱοθετήσῃ νέον οικονομικὸν σύστημα, ἦτοι ἐτήσιον ἰσολογισμόν τῶν εἰσόδων κα' ἐξόδων, ὥστε οὐ πολὺ μετὰ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν ἐπῆλθε καὶ ἡ οἰκονομικὴ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ γίνηται οὐχὶ ἐπίζηλος. Διότι ἐνῶ τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ τοῦ Πατριαρχείου ὡς καὶ τοῦ κλίματος αὐτοῦ ἐπ' τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ἤϋξανον καθημερινῶς διὰ τε τῶν προσφορῶν τῶν διαδεχομένων ἀλλήλους χριστιανῶν ἡγεμόνων ἢ τῶν ἀτομικῶν προσφορῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀπεναντίας βλέπομεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς τουρκοκρατίας ὅλως ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Τότε παρατηροῦμεν τοὺς τούρκους διαρπάζοντας τοὺς ἐπισημοτέρους γὰρ μονὰς καὶ μεταβάλλοντας αὐτοὺς εἰς τεμένη, τεκέδες καὶ ἱμαρέτια ὥστε φυσικῶς τῷ λόγῳ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν νέων μουσουλμάνων κατακτητῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „βακνούφια“.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἄφειλε διὰ τῶν ἐναπολειφθέντων ἀσημάτων εἰς χεῖρας αὐτοῦ εἰσοδημάτων κα' κτημάτων καὶ τῇ ἀρωγῇ ἄλλων πηγῶν νὰ πληρῶνῃ τοὺς ἐκτάκτως βαρεῖς φόρους καὶ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς λοιπὰς δαπάνας του. Καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τοιαύτης οἰκονομικῆς οὐχὶ ἐπιζήλου καταστάσεως, καταφαίνεται πάγιον χρέος, ὅπερ ἐνιαυσίως ἤϋξανεν.

Γ'

Ὁ φόρος «μιρί» ἦτοι «χαράτσιον».

Ἐς ἴδωμεν πρῶτον οἷους βασιλικούς φόρους ἐπλήρωνεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ὁ φόρος ὁ ὁποῖος ἐπληρῶνετο ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπισήμως ὠνομάζετο „μιρί“ τουρκιστί, ὅπερ σημαίνει τὸ ἀνήκον εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἐν γένει εἰς τὰ ἔγγραφα ὁ φόρος οὗτος ὠνομάζετο προσέτι τὸ „βασιλικὸν μιρί“. Ἀλλὰ ἀπαντῶνται πρὸς τούτους καὶ αἱ λέξεις „τὸ χαράτζιον“ ἢ τὰ „βασιλικά τέλη“ ἢ τὸ „βασιλικὸν δόσιμον“, ἀπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἡ λέξις „τὸ βασιλικὸν μιρι μαχτοῦ (μιρ-ι μακτου). „Χαράτζιον“ κυριολεκτικῶς ἐσήμαινε θεμελιώδη φόρον. Ἀργότερον ὁ αὐτὸς τύπος χαράτσιον ἐδήλου καὶ τὸν κεφαλικὸν φόρον, τὸν ὁποῖον ἔδει πληρῶσαι ἐτησίως πᾶς μὴ μουσουλμάνος,

¹⁾ Κατὰ τὸ 1550 ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς φόρος διὰ πλειστηριασμοῦ ἀνήλθεν εἰς-τετρακισχίλια φλωρία· ἐπηυξήθη δὲ κατὰ ἑκατὸν τοσαῦτα διὰ τὴν τῆς ἐπαρχίας Βερβόιας ἀγορὰν παρὰ τοῦ Διβανίου, ἀνεβῶν εἰς 4100 φλωρία, ἅτινα ἐπληρῶνεντο εἰς τὴν ὑψηλὴν Πύλην κατ' ἔτος τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς ἱστορεῖ τὸ σύγγραμμα τῆς Τουρκοκρατίας.

ζῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Τιοῦτον φόρον ὑπεχρεοῦντο νὰ καταβάλλωσιν οἱ πατριάρχαι, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι μόνον ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ποσόν, ὅπερ ἐπληρώνετο τῇ βασιλείᾳ ὡς „μυρί“ εἶτε „χαράτζιον“ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχριδῶν διὰ τὰ ἔτη πρὸ τῆς καταργήσεως, οὐδὲν μέχρι τοῦδε γινώσκομεν. Ἄλλ' ὅμως γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἀχριδῶν Πρόχορος προσέθηκεν εἰς τὸ „μυρί“ 100 φλωρία, τουτέστιν ὡς προσθήκην τοῦ γενικοῦ φόρου τοῦ κλίματος διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Βερρόιας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤγειρεν ἀξιώσεις, ἀναμένων τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ὑφ. Διβανίου.¹⁾ Ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας ἔπεται ὅτι τὸ χαράτζιον ἐμπεριεῖχε τὸν φόρον ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ῥηθέντος Πατριαρχείου. Ὁ φόρος τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἦτο οὔτε ὄρισμένος οὔτε διαρκῆς, ἀλλὰ συχνάκις ἠϋξανε, ἄρα καὶ ὁ φόρος ἐν γένει τοῦ κλίματος δὲν ἦτο καθωρισμένος. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ κώδικι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εὐρίσκομεν τὴν ἐπομένην σημείωσιν: „οἱ ἄνω καλοὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπιστάται τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὁ μὲν κύρ Διονύσιος Χιώτης κατὰ τοὺς 1709 ἔκαμεν εἰς τὸ μυρί προσθήκην ἄλλα 300 ἡγουν τριακῶσια γρόσια. Ὁ δὲ ἐκ Ναούσης Φιλέθεος κατὰ τοὺς 1714 ἄλλα 400 ἡγουν τετρακῶσια γρόσια“.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω πληροφοριῶν περὶ τοῦ χαράτζιου ἢ μυρί ἡμεῖς κατέχομεν δύο μαρτυρίας τῆς Μητροπόλεως Δυσσανίου, αἵτινες εἶναι δύο ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Μητροπολίτης Νικηφόρος παρὰ τῆς συνόδου πάσης Βουλγαρίας, καὶ δι' ἣν πιστοποιεῖται ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπότισις τοῦ μυρί συνισταμένου ἐκ 12600 ἀσπρῶν, διὰ τὸ ἔτος 1749. („ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μυρί... ἐν ἀσπρῶν δεκάκα χιλιάδας καὶ ἑξακῶσια“. Τρίτη ἀπόδειξις). Εἰς δὲ τὴν ἐξομῆν ἀποδείξιν ἀναγιγνωσκόμεν: „ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί... ἀσπρῶν τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δεκαπέντε καὶ ὀκτακῶσια τεσσαράκοντα“ διὰ τὸ ἔτος 1761. Ὁ βασιλικὸς φόρος μὴ ὢν ὄρισμένος οὔτε διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν δὲν ἦτο βεβαίως οὔτε καὶ διὰ τὰς μητροπόλεις. Ἡ κυρίως αἰτία πρὸς αὐξάνειν τῶν φόρων ἦσαν αὐτοὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι. Οὗτοι ὑπισχοῦντο εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι θὰ αὐξήσουν τὸν φόρον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐπικυρωθῇ ὁ διορισμὸς των εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔστω καὶ διὰ τῆς μὴ νομίμου ὁδοῦ.

Πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοιαῦτα μέσα μετήρχοντο συνήθως οἱ ἀλλότριτοι ἀρχιερεῖς,²⁾ καὶ ὁ ἐγκώριος ἀνώ-

¹⁾ Ὁ Πρόχορος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παραστήσας βασιλικά Χρυσόβουλλα περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Βερρόιας, καθ' ἣ ὤφειλεν αὐτῇ νὰ τελῆ ὑπὸ τὸν θρόνον Ἀχριδος, ἀπέτυχε τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαίων, γενομένης σφοδρᾶς ἀντιδράσεως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου (1537—1545), ἀγοράσαντος τὸν θρόνον τῆς Βερρόιας ἀντὶ 100 φλωρίων παρὰ τοῦ Διβανίου. Τὸ χρυσόβουλλον Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνάγει τὴν ἐπαρχίαν Βερρόιας εἰς τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας: ὑπέκειτο δὲ αὐτῇ μέχρι τοῦ ἔτους 1538 τῇ ἰδίῳ θρόνῳ. (Ἴδε Gelzer, Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens S. 83).

²⁾ „Ἐπειδὴ ἐκ πρώτης μὲν ἡλικίας βλέπομεν τὰς φθορὰς καὶ ἀκαταστασίας, ὅπου ἀτελευτήτως συμβαίνουσιν εἰς τὸ ταλαιπωρούμενον ἐτοῦτο κλίμα τῆς Ἀχριδος παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ διαφόρων ἀρχιερέων, ὅπου συχνάκις ἀναπηδῶσιν ἀπὸ ξένα καὶ ἀλλότρια κλίματα, ἐρχονται καὶ καταφθεῖרון καὶ καταγμνῶνουν τὸ ποτὲ ἔντιμον καὶ ἐπαινετὸν ἐτοῦτο κλίμα. (Ἠρᾶξ XVIII, σελ. 61 εἰς τὸ σύγγραμ. τοῦ Γέλτσερ, „Der Patriarchat von Achrida). Καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν XXXV: Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος πολλάκις ἀπὸ διαφόρους ἀλλοδαπεῖς ἀρχιεπισκόπους ἐταράχθη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταραχὴν ἐσυνέβη ζῆμία εἰς ὄλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ θρόνον“ . .

τερος κλήρος διεξήγαγε μακροχρόνιον καὶ ἐπίμονον ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀλλοτρίων Ἀρχιεπισκόπων εὐτυχῶς μετ' ἐπιτυχίας.¹⁾

Πᾶσα αὐξησης τοῦ χαράτσιου εἰς τὸ ἐξῆς ἐθεωρεῖτο ὡς νέον (fiscus) „φίσκος“ τοῦ κράτους διὰ τὸ μέλλον. Διὰ δὲ τοιούτων αὐξήσεων φυσικῶς ἢ οἰκονομικῆ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐδεινοῦτο κατ' ἔτος.

Τὸ χαράτσιον ἔπρεπε νὰ πληρῶνῃται ἀκριβῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Τοιουτοτρόπως τοῦλάχιστον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπέτιε τὸ χαράτσιον του, ὅπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀνήρχετο εἰς 2000 φλωρία.²⁾ Πατριαρχικὰ ὅμως ὡς καὶ τουρκικὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐνίοτε δὲν ἐπληρῶνετο ἀκριβῶς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Γερμανὸς κατὰ πρακτικὸν τι τῆς συνόδου δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν χαράτσιον, συνεπεῖα τοῦ ὁποίου καὶ ἐξεθρονίσθη.

Γνωρίζοντες ὅπως τις ἦτο ὁ φόρος μιᾶς ἐπαρχίας (Σισανίου) 12000 ἀσπρων καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἀπετέλουν 14 ἐπαρχίαι, νομίζω ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ καθορίσωμεν ὡς ἐγγιστα τὸ ποσὸν τοῦ φόρου καὶ αὐτῆς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πολλαπλασιάζοντες τὸ ποσὸν τοῦ φόρου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἐπὶ 14, ὅστις ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν τῇ κλίματι πάσης Βουλγαρίας. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἐπαρχία Σισανίου ἦτο κατ' ἑκτάσιν καὶ πλοῦτον μετὰ ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπαρχίας: Πελαγονίας, Κοριτσᾶς, Καστορίας, Δεθρῶν καὶ Βοδενῶν, αἰτίνες κατατάσσονται μετὰ τῶν πλουσιωτέρων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡμεῖς λαμβάνομεν τὸν μέσον ὄρον. Οὕτως ἐλόγησον τὸ ποσὸν τοῦ χαράτσιου θὰ ἀνήρχετο εἰς 168,000 ἀσπρων,³⁾ ὅπερ διαπιστώμεθα διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 375, ὅστις ἦν ἡ ἀξία τοῦ φλωρίου κατὰ τὴν δευτέραν πενήτηνταετηρίδα τῆς ἡ' ἑκατονταετηρίδος μ.χ., δίδει τὸν παραγόμενον ἀριθμὸν 454 φλωρία.⁴⁾

Ἐπειδὴ ὁ καθηγητὴς Γέλτσερ ἐπαθε σύγχυσιν ταυτίσας τὰς λέξεις χαράτσιον καὶ „πεσκέσιον“, τὸ πρὸς ταῦτα σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ συγγράμματός του οὐδεμίαν ἤδη ἐπιστημονικὴν ἀξίαν κέκτηται. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ ὑπολογισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς 2890 μάρκα, δὲν ἔχει ἀξίαν τινά,⁵⁾ καθόσον δὲν ὑποδεικνύει καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἡμερησίου ἐργασίας, ἧτις ἦν 12—15 ἀσπρα καθ' ἡμέραν.

¹⁾ *ibid.* p. 156—162.

²⁾ Καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ καθενὸς χρόνου εἶδανται δύο χιλιάδες τὰ φλωρία, τὸ χαράτζιον. (*Historia Patr.* p. 116, 13).

³⁾ Εἰς τὸν καρὸν τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπλήρωσε αὕτη 163,000 ἀσπρα, ὡς ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῶν ἐγγράφων ληφθέντων ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου τοῦ Μουκαταᾶ τῶν Ἐπισκόπων („προσέστη δὲ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχρίδος τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ῥωμαϊκῇ Πατριαρχεῖᾳ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ πληρῶνῃ τοῦτο πρὸς τὸν Βασιλικὸν χαρσέν ὅλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκείνου ἐγγεγραμμένα δοσίματα τῶν 163,400 ἀσπρων κατ' ἀποκοπὴν“). Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41.).

⁴⁾ (Toutefoî, le ducat vénétien est spécialement désigné par les termes flouri, vénédik-altounou, frengui-altoun . . . et enfin ialdyz-altounou. Belin, *Essais sur l'histoire économique de la Turquie*, p. 30). Εἰς δὲ τοὺς πίνακας τῆς μελέτης τοῦ Belin εὐρίσκονται κατὰ ἐποχὰς αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων τουρκικῶν νομισμάτων.

⁵⁾ Setzen wir für die damalige Zeit den Wert des grusch zu 80 Asper mit 20 Pences an (*catalogue of. Orr. Coins in the Brit. Museum vol. 8 c London 1883*) the Coins of the Turks p. XXV), so ergibt sich in unsrer Währung als Wert des Miri 1700 M. und nach den beiden Erhöhungen 2890. (H. Gelzer, *Der Patriarchat von Achrida S. 172*).

Πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς δευτέρας ἀποδείξεως ἔπρεπεν ὁ κύρ. Ἐρ. Γέλτσερ νὰ καταλάβῃ ὅτι αἱ λέξεις „τὸ βασιλικὸν μιρί“ ἀντικατέστησαν τὰς λέξεις „τὸ βασιλικὸν χαράτσιον“ καὶ ἔχουν τὴν ἴδιαν σημασίαν συνεπείᾳ τούτου καὶ τὸ κεφάλαιον „Das Miri“ ταυτιζόμενον μὲ τὸ „πεσχέσιον“ χάνει τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν.

Δ'.

Τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου.

Ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου δόσιματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „μιρί“ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καὶ οἱ ὑποκείμενοι τῷ κλίματι μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι ἐπλήρωνον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους προσέτι καὶ „πεσκέσιον τοῦ μπερατίου“. Τὸ πεσκέσιον (δῶρον) διὰ τὸ μπεράτι ἦτο ἔκτακτον δόσιμον, ὅπερ ἐπλήρωνε ἀπαξ διὰ παντὸς πᾶς νεωστὶ διοριζόμενος πατριάρχης, μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος, ἅμα τῇ ἐγγειρίσει τοῦ μπερατίου. Ἀναφορικῶς τοῦ φόρου τούτου ἔχομεν μίαν μαρτυρίαν μόνον διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πάσης Βουλγαρίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ ἱεράρχας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Μελέτιος κατὰ τὸ 1676 ἐγγράφως ὑποχρεοῦται ὅπως ἐξ-ιδίων του πληρώσῃ χίλια γρόσια διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου κατὰ τὸ εἰρηθῆς.¹⁾

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ γρόσιον ἐξισούτο μὲ 108 ἄσπρα, πειθόμεθα ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ πεσκέσιου συνίστατο ἐκ 108,000 χιλιάδων ἄσπρων ἢτοι 10—12 χιλιάδας ἡμεροκάματα, εἰάν ὑπολογίσωμεν ὅτι ἕκαστον ἡμεροκάματον ἐπληρώνετο 16—12 ἄσπρα. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῶν διατηρουμένων κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας.²⁾

Ἐάν τὸ πεσκέσιον ἦτο σταθερὸν, ὠρισμένον ἢ καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε δὲν ἔχομεν καμμίαν μαρτυρίαν. Ὑπάρχει ὅμως μεγάλη βεβαιότης ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε, καθότι οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐπηύξησαν ἀπὸ 500 φλωρία εἰς 3000. Οὕτως ὥστε καθίσταται ἀπίστευτον ὅτι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καθυστέρησαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλειτουργῶν των.³⁾

Λίαν φυσικῶς ἔπεται ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ μέγα συμφέρον εἶχον νὰ ἐναλλάσσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας, ὅπως δυνηθῶσι τοιοιτοτρόπως ὡς τάχιστα νὰ λαμβάνωσι τὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „πεσκέσιον τοῦ μπερατίου“ εἰρημένον φόρον.

¹⁾ „Παράσχειν με γρόσια χίλια ἐξ ιδίων μου διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου μου κατὰ τὴν συνήθειαν“ (ibid. p. 115).

²⁾ Πρὸ τῆς καταργήσεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπλήρωνε 100000 ἄσπρα („καὶ τοῦ δημοσίου δῶρον τῶν 100,000 ἄσπρων“ . . . . Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41).

³⁾ Ὁ μητροπολίτης Σοφίας ἐπλήρωνε 10 χιλ. ἄσπρα πεσκέσιον τοῦ μπερατίου, ὁ Βιδύνης 10,400 ἄσπρα, οἱ ἐπίσκοποι Βράτσης 6,400, Κουτλοβίτσης καὶ Βερκοβίτσης ἀνὰ 5,000 ἄσπρα. Πληροφορίαι ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀνεκδότου εἰσέτι τουρκικοῦ ἀρχείου.

Ε΄.

Τὰ χρέη τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας καὶ γένεσις αὐτῶν.

Ἡ ὑπαρξίς χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγγράφων τοῦ ἰζ' αἰῶνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοιαῦτα ὑπῆρχον καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, διότι εὐρίσκομεν ἀρχιεπισκόπους Ἀχριδῶν μεταβαίνοντας εἰς Ῥωσίαν καὶ ζητοῦντας ἐλεημοσύνην. Τὸ „αὐλικὸν“ χρέος ἦτο τὸ δυσχερέστερον τῶν βαρῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ κυρίως χρέη ἐνεφανίσθησαν συνεπείᾳ τοῦ βαθμηδὸν αὐξάνοντος „χαρτασίου“, ἀλλὰ οὐχὶ ὀλίγον πρὸς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων ὡς καὶ ἄλλαι αἰτίαι. Οὕτως ὥστε ἡ ἀπότισις τῶν τόκων ἐπροξένει πολλὰς δυσχερείας, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἢ καταβολὴ τῶν κεφαλαίων. Ἀρχιεπίσκοποι ἔμπειροι περὶ τὴν διαχείρησιν τῶν οἰκονομικῶν ἐθεώρησαν ἀνωφελὲς νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξωφλήσεως τῶν κεφαλαίων, διότι τοῦτο θὰ ἦτο δυσκατόρθωτον. Ἐν τῇ κώδικι τῆς ἐπαρχίας Καστορίας εὐρίσκομεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1666 ὁ πατριάρχης Ἀχριδῶν Θεοφάνιος ἐξεθρονίσθη ὡς καταχραστῆς. Ὁ αὐτὸς ἠπάτησε διὰ χρημάτων τὸν προκάτοχόν του Ἰγνάτιον νὰ τὸν χειροτονήσῃ ὡς Ἀρχιεπίσκοπον. Τὸν Θεοφάνιον διεδέχθη ὁ Μελέτιος, πρῶτην μητροπολίτης Σοφίας, ὅστις ἐπίσημος ἀνέλαβε καὶ ὑπεχρέωθη νὰ συνεργασθῇ πρὸς ἐξώφλησιν τῶν παλαιῶν καὶ νέων χρεῶν.¹⁾ Ἀλλ' ἡ κακὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τὸν ἰνάγκασε νὰ παραιτηθῇ κατὰ τὸ 1679. Εἰς τὸν Μελέτιον ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιος ἐνεχείρισεν ἕν συστατικὸν γράμμα πρὸς συλλογὴν ἐσθῶν ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν ᾧ ἐλεεινολογῶν οὗτος τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν λέγει: „ὅτι ἀνάγκης καὶ στενοχωρίας τῶν ἀνυποφόρων χρεῶν τῆς ὀρθείσης ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν συμβάντων ἀπὸ τε τῶν τοῦ καιροῦ ἀνωμαλιῶν, ἀπὸ τε τῆς τῶν κρατούντων καταδυναστεύσεως καὶ ἀπὸ τῶν πρὸ τούτου χρηματισάντων ἐκεῖ ἀρχιεπισκόπων, τῆς τε Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀπέστη καὶ τὴν προστασίαν ἐκείνης καὶ διοίκησιν ἐναπέθετο ἄλλω... (Ἱεροσ. βιβλ. Τομ. Α΄. σελ. 445).

Ἄλλ' ἀντὶ τὰ χρέη νὰ ἐλαττωῦνται ἀπεναντίας ταῦτα ἠῤῥξανον συνεπείᾳ καταχρήσεων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γερμανὸς λ' χ' κατὰ τὸ 1688—1691 δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν δόσιμον. Ἡ σύνοδος τὸν καθήρεσεν ὡς „τὰ πάντα ἀσυστάτως τὰ εἰσοδήματα ἐκδαπανῶντα“ ἕνεκα τοῦ ὁποίου „καὶ τῇ ὀμηγύρει ἐπιζήμια προξενήσαντα“. Τὸ τοιοῦτον διάδημα τοῦ Γερμανοῦ ἐνέπνευσε τὸν φόβον εἰς τὴν σύνοδον, μήπως οἱ τούρκοι προβῶσιν εἰς ἀντίποινα. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ἀρχιερωσύνης παρητήθη καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Νέων Πατρῶν (ἄλλότριος). Οὗτος ἐπώλησε τὸν θρόνον εἰς τὸν Ἰγνάτιον ἀντὶ χρημάτων „καὶ οὕτω ὁ θρόνος (ὁ ἀρχιεπ.) τῆς ἐκείνου λησταρχίας καὶ παρανομίας ἀπηλλάγη“. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰγνάτιος δὲν ἐφάνη καλλίτερος τοῦ προκατόχου του, διότι ἦτο πλεονέκτης

¹⁾ „Συναγωνίζεσθαι καμὲ τοῖς κύτοις ἀδελφοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ συμπονεῖν ὅλη ψυχῇ, μέχρις ἂν θεοῦ οἰκονομοῦντος ἐξωφληθῆναι τὰ παλαιὰ καὶ νέα χρέη τοῦ θρόνου ἐκείνου, μηδαμῶς ἰδιοποιούμενον καὶ σφετερίζοντα τῶν προσγινομένων εἰσοδημάτων ἀπὸ τῶν λαμβανόντων ἐπαρχίας ἐκτὸς μόνον τοῦ συνήθους φαλτακοῦ“. (Νομικὴ συναγωγὴ, Δοσιθ. Ἱεροσολ. σελ. 93—94. καὶ H. Gelzer, Der Patriarch. S. 115.).

(„ὅς και διὰ τὸ ἀνάξιον αὐτοῦ και τὴν πλεονεξίαν τῶν χρημάτων παραίτησιν πάλιν πεποιήκεν“). Πρὸς τούτοις διὰ τὸν Ἰγνάτιον ἀναφέρεται: „ἀπατήσας τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύοντα Γρηγόριον χρημάτων πλήθεισιν“ (πραξ. XX.). Τούτον διεδέχθη ὁ Ζωσιμάς, ὅστις διέπραξε παρανομίας τινάς, και κατὰ τὸ 1709 ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν νὰ παραιτηθῆ πρὸς ὄφελος Διονυσίου τοῦ Χιώτου, ὅστις διηύθυνε τὸν ἀρχιεπ. θρόνον μέχρι τοῦ 1714.¹⁾ Ὁ „ἀλλοδαπὸς“ οὗτος, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπηύξησε και τὸ βασιλικὸν δέσιμον διὰ 300 γροσιῶν ἤτοι 24000 ἄσπρων. Τούτον ἀντικατέστησεν ὁ ἐκ Νιαούσης Φιλότης (ἀλλοτρίος). Ἐξ' ἐνὸς πρακτικοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 1718 μανθάνομεν ὅτι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἡ σύνοδος ἐπέβαλε φόρον εἰς ὅλους τοὺς μητροπολίτας και ἐπισκόπους τοῦ κλίματος, παράβασα ῥητὰς διατάξεις τῶν ἁγίων κανόνων, ὡς ἐπιτρέψασα τὴν πώλησιν τῶν θρόνων τῶν χηρευσουσῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ σκοπῆ νὰ πληρωθῆ εἰς τὸ Κράτος τὸ ὀφειλόμενον „μυρί-μαχτοῦ“ ὡς και ἄλλα χρέη τοῦ θρόνου. Ἄλλ' ἡ σύνοδος κατιδοῦσα ὅτι ὁ Φιλότης ἐσκόρπιζε τὰ χρήματα δι' ἰδιαιτέρας του ἀνάγκας και οὐχὶ πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν κειήρσεν. Ὁ Φιλότης διέπραττε και ἄλλας πλείστας παρανομίας. Τούτον ἀντικατέστησεν ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὸ 1719. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἐξεδόθη ἐπιτιμητικὴ ἐγκύκλιος, ἐν ἣ λέγεται ὅτι ὁ θρόνος πάσης Βουλγαρίας ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ χρέη ὡς ἐκ τῶν σκανδάλων τῶν τε ἀρχιερέων και λαϊκῶν „και βλέποντες πῶς πολλὰς φοραῖς ἀπὸ τὰ ἀναμεταξὺ σκάνδαλα τῶσον ἀπὸ ἀρχιερεῖς ὅσον και ἀπὸ λαϊκούς κατεχρεώθη ὁ ἀποστολικὸς θρόνος και ἐνημιώθη πολλάκις μετὰ τὸ νὰ σήμερον προβιβάζεται και γὰ ἐπιβαίνει ἕνας και εὐθε μετ' αὐτὸν ἄλλος, και ἀκόμη και πολλοὶ χριστιανοὶ νὰ τῶς συντρέχουν“ (Πραξ. XXXV.). Πρὸς ἀποφυγὴν πάντων τούτων, ἅτινα συνήθως διεπράττοντο ὑπὸ „ἀλλοτρίων ἀρχιεπισκόπων“ και ἐπροξενούντο μέγιστα ζημίαι εἰς τὸ κλίμα, διὰ τοῦ ῥηθέντος ἐγκυκλίου παραδίδονται ὅλοι οἱ ταραχοποιοὶ τῆ ἀναθέματι. Ὅποτε συνέβαινον αἱ ῥηθεῖσαι ἀνωμαλίας και ταραχαὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀχριδῶν, ἀγνωστον πρόσωπον ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Ἀχρίδι ἀρχιεπισκοπικὸν κώδικα και τὸ ἐπόμενον ὑπόμνημα.

Φίλοι ἀναγνώσται.

„Τὸ ὅπισθεν και ἀνωθεν ὑπόμνημα ἐσώζετο και εἰς παλαιότερον κώδικα τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ φεῦ ἐκάη! Και εἰς ἐκεῖνον τὸν κώδικα ἔγραψεν ἡ ἱερά σύνοδος και φρικτὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβατῶν και κερδοσκοπῶν τῶν καταχρώτων και νεμομένων παραλόγως τὰ εἰσοδήματα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (Ἀχριδῶν). Μάθετε λοιπὸν ἀδελφοὶ συμπατριῶται εἰς ποίαν ἀθλίαν κατάστασιν ἔφθασε σήμερον ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐξυπνήσατε λοιπὸν ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἀναισθησίας ἵνα ἐπανέλθῃ ἡ μεγάλη ἐκκλησία εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν πρὸς καύχημα και τιμὴν τῆς πατρίδος. Ὁ ἔχων ὠτα ἀκοῦειν, ἀκουέτω“.

¹⁾ Ὑπὲρ τοῦ Διονυσίου Χιώτου (ἀλλοτρίου) εἰς τὰ πρακτικὰ ἀναγινώσκομεν τὰ ἐπόμενα: „ληστρικῶς και παρανόμως τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἀρπάσαντα . . . και διὰ χρημάτων δυνάμει και ἐξωτερικῇ δυναστείᾳ τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἐπικρατῶν“.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάσαφ διηύθυνε τὸν θρόνον ἐπὶ 25 ἔτη κατὰ συνέχειαν. Οὗτος ναὶ μὲν εἰσήγαγεν εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν οἰκονομικῶν τάξιν τινά, ἀλλὰ τὰ ἴδια χρέη ἐξηκολούθουν καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του, ὡς θὰ ἴδωμεν τοῦτο ἐκ τῶν ἀποδείξεων τοῦ μητροπολίτου Σισανίου.

ΣΤ'.

Τὰ ἔσοδα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας καὶ οἰκονομικὴ αὐτῶν διαχείρησις.

Πρὸς ἀπότισιν τοῦ „χαρατζίου“ ἢ „μυρί“ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὡς καὶ πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων αὐτῆς, καθὼς καὶ πρὸς ἀπότισιν τῶν τόκων τῶν χρεῶν καὶ τῶν χρεωλυσιῶν, ἔδει τὸ Πατριαρχεῖον νὰ ἔχη καὶ εἰσοδήματά τινα. Λοιπὸν τὰ εἰσοδήματά του συνίσταντο:

1ον, Ἐκ τῶν ὠρισμένων δόσιμάτων, τὰ ὁποῖα ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν ὅλαι αἱ ὑποκείμεναι τῇ κλίματι ἐπαρχίαι. Τὸ „δόσιμον“ αὐτὸ τὸ ἐπιβαλλόμενον τοῖς μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐλέγετο „κατάστιχον“ καὶ ἦτο διαρκὲς καὶ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸν κώδικα ἐπικυρωμένον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς συνόδου. Τοῦτο ἐγγραμμένον ἔχει μόνον διὰ τοὺς βασιλικούς φόρους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ χρέη ἐν γενεῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Εἰς τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα ἀναφέρεται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „τοῦ ριφθέντος καταστίχου“. 1) Ἡ φορολογία αὕτη εἶναι γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον „δόσιμον“ λ' χ. εἰς τὴν δευτέραν ἀποδείξιν ἀναγνώσκωμεν, „ἐπλήρωσε τὰ παρά τῆς ἱεράς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῆ δόσιμον διὰ τὸ χαράτζιον καὶ χρέη τοῦ κλίματος“.

2ον, Ἐκ τοῦ τιμήματος τῆς πωλήσεως τῶν χηρευσασῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς παραδ. χάριν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου: „ἐπωλήθησαν καὶ ἐπαρχίαι χηρευόμεναι“. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο ἦτο γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν λέξιν „ἀγορά“. Οὕτως ὥστε ἕνεκα τῆς μὴ ἀνθηρᾶς οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἐπέτρεψαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ σύνοδος νὰ γίνηται ἀπλοῦν ἐμπόριον διὰ τῆς ἀγοραπωλησίας τῶν χηρευσασῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἐδίδοντο τῇ πλειστηριάσαντι, συνεπεῖα τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο καὶ καταχρήσεις. Οὕτως λ' χ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλόθεος ἐξεθρόνισε τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον Δεβρῶν καὶ ἐνεθρόνισε τὸν Χρύσανθον, ὅστις ἐπλήρωσε σεβαστὸν ποσόν. Ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ ἰδίου Φελοθέου κληθέντος ὑπὸ τῆς συνόδου καὶ Μισοθέου, ἐπωλήθησαν καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βελαγρᾶδων, Δυβρᾶχίου, Καστορίας καὶ Γχορο-Μόκρας, εἰς ἃς περιπτώσεις πάντως θὰ συνέβησαν οὐχὶ ἀσήμαντοι πλειστηριασμοί. Ἐκτὸς τούτου ὁ Φιλόθεος ἐπώλησε διαφόρους χρεωστικὰς ὁμολογίας δωρηθείσας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὑπὸ εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ ἐπέτρεψε διάφορα παράνομα συνοικέσια καὶ διαζύγια ἀντὶ χρημάτων. Καὶ τοῦτο ἔπραττεν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοῦ κλίματος. Τὸ κακὸν δὲ συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Φιλόθεος τὰ ποσὰ ταῦτα, εἰσπραττόμενα οὐχὶ διὰ νομίμων μέσων, διέθετεν οὐχὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ δι' ἰδιά του

1) „Καὶ εἰς τὴν κοινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“.

συμφέροντα, δι' ἑτέθη ὑπὸ δίκην καὶ ἐξεθρονίσθη τῷ 1718. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν, πιεζόμενοι ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν, προσέφυγον εἰς τὴν σιμωνίαν, ὡς τοῦτο ἔπραττε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3ον, Ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθειῶν προσόδων, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἔγιναν τακτικά, ἔδιδον καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα δοσίματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα „βοήθεια“ ἢ „προσθήκη“. Οὕτω λ. χ. ὁ Κορυτσᾶς μητροπολίτης Δανιὴλ ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ ἐτησίως κατὰ τὸ ἔνδον „τέλος“ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ „βοήθειαν“ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας. („Πρὸς τούτοις ὑπισχοῦμαι τὸ κατὰ δύναμιν κατ' ἕτος τέλος πρὸς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. (Πρᾶξ. XV, σελ. 57). Ἐπὶ δὲ τῇ ἐκλογῇ ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Κορυτσᾶς Ἰωάσαφ ἀπήλλαξεν αὐτὸν παντὸς ἐτέρου φόρου ἐκτὸς τοῦ „καταστίχου“. (Καὶ εἰς τὴν καινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“. (Πρᾶξ. XXXI, σελ. 82).

Αἱ ἄνω ῥηθείσαι τρεῖς πρόσοδοι ἦσαν τὰ θεμελιώδη εἰσοδήματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἧτις ἀφεύκτος θὰ εἶχεν καὶ ἄλλα ἔκτακτα, ὅσον προσφοράς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ὡς ἀνεφέραμεν λ. χ. ὅτι ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ἐπώλησεν ὁμολογίαν τινὰ, ἧτις προήρχετο ἐκ τοιούτων προσφορῶν.

Περὶ τῆς ἀναμφισβητήτου ὑπαρξεως μὴ προβλεπομένων „βοηθειῶν“ καὶ „προσθηκῶν“ κατ' ἀναλογίαν πληρωσόμενων ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καταφανέστατα μαρτυροῦσιν αἱ ἀποδείξεις τοῦ μητροπολίτου Σισανίου τοῦ ἐξ Ἀχριδῶν Νικηφόρου Γερασίου. Ἐπειδὴ αὗται ἀποτελοῦσιν τὴν βάσιν τῆς παρούσης ἱστορικής ἐκθέσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, νομίζομεν ὅτι οὐκ ἔσται ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ τὰς ὀκτὼ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἐρανίζομεθα ἐκ τοῦ εἰρημένου συγγράμματος τοῦ κ. Γέλτσερ μετὰ διορθώσεών τινων.

Ἀποδείξεις πρώτη.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας †.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύρ Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν παρά τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ριφθεῖσαν αὐτῷ εὐλογοφανῆ βοήθειαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν διαφόρων, ἄσπρα χιλιάδας 10500 τῶν ἀριθμὸν ἦτοι δέκα καὶ πεντακόσια, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

ἄψις

- † ὁ Ἀχριδῶν Ἰωσήφ βεβαιοῖ:
- † ὁ Καστορίας Χρύσανθος
- † ὁ Κορυτσᾶς καὶ Σελασφόρου Νικηφόρος
- † ὁ Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † ὁ Σισανίου Νικηφόρος
- † ὁ Μογλενῶν καὶ Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
- † ὁ Δευρῶν Δανιὴλ
- † ὁ Βελεσσού Ἰωσήφ
- † ὁ Πρεσπῶν Παρθένιος.

Ἀπόδειξις δευτέρα.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περι αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ υπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, διὰ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ παρά τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης [θ] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρνθ 1159, καθ' ἡμᾶς δὲ ἄψμς, ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας 46,000 τεσσαράκοντα ἕξ καὶ ἐξῶφλησε τελείως κατὰ τὸ ἐσφραγισμένον συνοδικὸν κατάστιχον ἔθεν ἐπιγραφείσα καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις ἐπεδόθη τῇ αὐτῇ μητροπόλει: εἰς ἀσφάλειαν.

ἄψμς ἐν μηνί Ἰουνίῳ θ

† Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς
 † Μογλενῶν Ἰωακείμ μάρτυς
 † Βελεσσοῦ Ἰωσήφ μάρτυς.

Ἀπόδειξις τρίτη.

† Κύριλλος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερωτάτος μητροπολίτης Σισανίου καὶ συναδελφός ἡμῶν Νικηφόρος ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μισθὸν τῆς ἐδόσμης Ἰνδικτιῶνος, ἐν ἄσπρα δώδεκα χιλιάδες καὶ ἑξακόσια, ἀριθμὸς 12,600, καὶ ἐξουλόγησεν ἔθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἡμῶν ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνθ μαρτίου ς. (1758/59).

† Πελαγωνίας Γρηγόριος
 † Γρεβενῶν Μακάριος
 † Τιβερίουπόλεως Σεραφίμ
 † Μογλενῶν Ἰωακείμ
 † Κοριτσᾶς Δανιήλ
 † Βελεσσοῦ Θεοδόσιος
 † Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις τετάρτη.

Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περι αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ υπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερωτάτος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρά τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ριφθὲν αὐτῇ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρέος τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης ἰε Ἰνδικτιῶνος, κατὰ τοὺς θύραθεν ἀρξε, [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνθ], ἄσπρα χιλιάδας 42000

ἦτοι χιλιάδας τεσσαράκοντα δύο, καὶ τὴν προσθήκην 6300, ἕξ χιλιάδας καὶ τριακόσια, καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο καὶ [ἡ] παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ᾠφνβ μηνὸς αὐγούστου ιε.

- † ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † ὁ Καστορίας Χρῦσανθος
- † ὁ Βελεσσοῦ Ἰωσήφ
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
- † Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † Βοδενῶν Γερμανός
- † Πρεσπῶν Παρθένιος
- † Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ
- † Μογλενῶν Ἰωακείμ.

Ἀπόδειξις πέμπτη.

† Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ υπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῷ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρῆν τοῦ κλήματος τῆς νῦν τρεχούσης α Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρξς, κατ' ἡμᾶς δὲ ᾠφνγ, ἄσπρα τῶν ἀριθμῶν χιλιάδας 42200 ἦτοι τεσσαράκοντα δύο χιλιάδας καὶ ἄσπρα διακόσια, καὶ τὴν προσθήκην ἄσπρα χιλιάδας 8400 ἦτοι ὀκτώ χιλιάδας καὶ ἄσπρα τετρακόσια καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ᾠφνγ μηνὸς μαρτίου α.

- † ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † Καστορίας Χρῦσανθος
- † Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
- † Δευρῶν Δανιήλ
- † Πρεσπῶν Παρθένιος
- † Βελεσσοῦ Ἰωσήφ
- † Μογλενῶν [καὶ] Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
- † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἕκτη.

† Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ υπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, κύρ Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν μητροπολιτῶν συνόδου ριφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτισον καὶ χρῆν τοῦ θρόνου τῆς

νῦν τρεχοῦσης [β] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρξῆθ. [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνς], ἄσπρα χιλιάδας 42000 ἤτοι τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδας, καὶ τὴν προσθήκην 6300 τὸν ἀριθμὸν ἕξ χιλιάδας καὶ τριακόσια ἄσπρα καὶ ἐξώφλησεν. Εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνς μηνὸς Αὐγούστου δ

- † Πρόεδρος Πελαγονίας Ἰωσήφ
- † Καστορίας Χρῦσανθος
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόριου Μακάριος
- † Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἐδοδόμη.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύριος Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μίρι κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν 1175, καθ' ἡμᾶς δὲ 1761, καὶ τῆς νῦν τρεχοῦσης Ἰνδικτιῶνος θ-ης ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα πέντε καὶ ὀκτακόσια τεσσαράκοντα καὶ ἐξώφλησεν εἰς ἀσφάλειαν οὖν ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις.

ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † ὁ πρόεδρος Πελαγονίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς

Ἀπόδειξις ὀγδόη.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης ἅγιος Σισανίου κύριος Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς κοινότητος ῥιφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ χρέη τοῦ κλίματος τοῦ κατὰ τὸ ἀψνθ, ἀψξ, ἀψξα τὸν ἀριθμὸν ἑννενηκοντα ἑπτὰ χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια εἴκοσι ἄσπρα καὶ ἐξώφλησε τελείως ἕθεν ἐδόθη καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις αὐτῷ εἰς ἀσφάλειαν.

ἐν ἔτει ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † Πρόεδρος Πελαγονίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς
- † Γκόρας καὶ Μόκρας Ἰωακείμ μάρτυς.

Ἐκ τῆς πρώτης ἀποδείξεως ἐξάγεται ὅτι ὁ μητροπολίτης Σισανίου Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν „βοήθειαν“, τὴν ὑπὸ τῆς συνόδου εὐρεθεῖσαν ὡς εὐλογοφανῆ. Αὕτη θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ἀποπληρωμὴν διαφόρων χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ συνίστατο ἐκ 10,500 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1746.¹⁾

Ἡ δευτέρα ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε „τὸ ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ κλιματος“ 46,000 ἄσπρα, ἐξ ὧν 12,600 προορίζονται διὰ τὸ βασιλικὸν „μυρί“, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 33,400 ἄσπρα διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὸ 1747 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Ἰωσήφ.

Διὰ τῆς τρίτης ἀποδείξεως δηλοποιεῖται, ὡς ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, τὸ ὁποῖον συνίστατο ἐκ 12,600 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1758/59, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ τετάρτη ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν τέλος καὶ διὰ τὰ χρέη, ἀλλ' ἐπλήρωσεν ὁ Νικηφόρος καὶ μίαν ἄλλην „προσθήκη“ ἐξ 6,300 ἄσπρων, ἐν ὧν 48,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1,752 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Διονυσίου.

Διὰ τῆς πέμπτης ἀποδείξεως πιστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Διονυσίου καὶ τῆς συνόδου ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν δόσιμον καὶ διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, προσέτι δὲ καὶ 8,400 ἄσπρα ὡς προσθήκη, ἐν ὧν 50,400 ἄσπρα διὰ τὸ 1753 ἔτος.

Εἰς τὴν ἕκτην ἀπόδειξιν λέγεται ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα, τὸ ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ θρόνου σὺν τῇ „προσθήκῃ“ 6,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1756 ἔτος ἧτοι ἐν ὧν 48300 ἄσπρα.

Ἡ ἑβδόμη ἀπόδειξις δηλοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, ὅπερ συνίστατο ἐκ 15840 ἄσπρων διὰ τὸ 1761 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ ὀγδόη δὲ ἀπόδειξις πιστοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ ἀνάλογον ποσὸν διὰ τὰ χρέη τοῦ θρόνου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τὰ ἔτη 1759, 1760, 1761. Ὁ φόρος οὗτος καὶ διὰ τὰ τρία ἔτη συνίστατο ἐξ 97,920 ἄσπρων, ἧτοι 32,680 ἑτησίως.

Ἐκ τούτων τῶν ἀποδείξεων καταφαίνεται ὅτι οὐχὶ πάντοτε οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι πάσης Βουλγαρίας ἐπλήρωνον „βοηθείας“ καὶ „προσθήκας“. Διήλόν ἐστιν ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐζητεῖτο ἑσάκις τὰ ὠρισμένα ποσά, τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ ἐτησίου προϋπολογισμοῦ, δὲν ἤρχουν πρὸς κάλυψιν τῶν ἐτησίων ἐξόδων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐκτὸς τῶν ἄνω παρατεθεισῶν ἀποδείξεων ὑπάρχουσι τοιαῦται καὶ τῆς μητροπόλεως Βελεγράδων καὶ εἶναι κατεστρωμμένα ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη. Σελίς 173 περιέχει: „Ἀχριδῶν Κυρίλλου ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε φόρους τῶν 1759, 1760, 1761 ἐν μηνὶ ἰαννουαρίῳ, ἰνδ. θ'. Σελίς 184: „Ἀχριδῶν Ἀρσενίου συνοδικῆ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Παρθένιος ἐπλήρωσε φόρους τοῦ 1764. Σελίς 189: Ἀχριδῶν Ἀρσενίου συνοδικῆ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελαγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε τὸν φόρον 1765.

¹⁾ Ἡ ἀπόδειξις ἐξεδόθη λιθογραφημένη εἰς τὸ ἐν Σοφίᾳ Περιοδικὸν Δελτίον βελ. 55 εἰς τὴν μελέτην μου: „Αἱ ἐκδόσεις, ἀντιγραφαὶ καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐν Ἀχριδι κώδικος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου πάσης Βουλγαρίας“.

7 ὀκτωβρίου“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens p. 48—49). Δυστυχῶς ὅμως αἱ ἀποδείξεις αὐταὶ μέχρι σήμερον μένουσι ἀνέκδοτοι. Ὁ κύριος Γέλτσερ, ὅστις ἐπεθεώρησε τὸν κώδικα τοῦ Ἀνθίμου, δὲν μᾶς ἀναφέρει τὰ ποσὰ τὰ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βελεγράδων πληρωμένα εἴτε ὡς χαράτσιον εἴτε ὡς δόσιμον ἢ βοήθειαν ἢ προσθήκην διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τῆς ἰδίας κατηγορίας ἀποδείξεις εὐρίσκονται καὶ εἰς τὰ Βοδενὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γρηγορίου χαδζῆ Τρέπκο. Ἐπίσης ὁ κ. Γέλτσερ δὲν ἀναφέρει, ἐὰν εἶδεν ἐν Ἀχρίδι εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Γ. Μποτλι ἀντιγραφέντα κώδικα τοῦ Ἰωάννου Κάρτσου τὰς ἀποδείξεις, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσει:

„Ἐκτὸς τῶν ὀπισθεν καὶ ἀνωθεν ὀκτῶ ἀποδείξεων, αἵτινες ἐσώθησαν, ὡς προερέθη, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Α Ν. Γερασίμου, εὐρέθησαν καὶ ἐν ἄλλῃ οἰκίᾳ ἐντὸς τῆς πόλεως Ἀχρίδος, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Τάσε Ἀσπίτσι τῆς συνακίας Γηροκομείου καὶ δύο μαρτυρίαι ἰδιόχειροι τοῦ μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κυρίου Διονυσίου, αἵτινες ἐναυθὰ καταχωροῦνται χάριν περιεργείας“.

† Ἀχριδῶν Διονύσιος ἐπιθεβαιοῖ.

Ἐκ τῶν ἀποδείξεων τῆς μητροπόλεως Σισαίου, αἵτινες ἐπὶ δεκαπέντε καὶ πλέον ἔτη ἀντιπροσωποῦσι σχεδὸν ἕως ποσὰ ἄσπρων, μὴ ὑποστάτων τῶν „δοσιμάτων“, τῶν „προσθητῶν“ καὶ „βοηθειῶν“ σημαντικὴν τινα αὐξομείωσιν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἕτι μέχρι τοῦ ἔτ. 1763 οὐδεμίαν ὑπῆρχεν οἰκονομικὴ καχεξία, ἥτις ἴσχυεν νὰ ἀσκήσῃ ἐπιβροχὴν πᾶσα ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἄλλ’ εἶναί τινα ῥέματα ἔτι καὶ ὑστερότερον δὲν εἰδινώθη ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις. Πρὸς τοιοῦτον τι ἔλλειπεν ὁ καιρὸς, διότι ὁ κατὰ δεκαμόριον τοῦ 1762 ἀρχιεπισκοπεύων Κύριλλος μετ’ ὀλίγον ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ὁ δὲ διαδεχόμενος αὐτὸν Ἰερεμίας μετ’ οὐ πολὺ ἀπέθανε· τὸν δὲ Ἀναγίαν, μέγαν πρωτοσύγκελον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἀνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων κατὰ μάιον 1763 ἐψήφισε καὶ διώρισεν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν, ἅμα ἐκεῖσε ἀπελθόντα ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τοῦ κλίματος πάσης Βουλγαρίας, ὡς ἀληθῶς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῆ τῷ τρόπῳ παρεισπηδήσαντα καὶ ἀρπάσαντα τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, δικαίως πρὸς αὐτὸν στασιάσας, καὶ πρὸς τὴν κυβερνήσιν ἀναφερθεὶς, ἀπέβαλε, καὶ κανονικῶς ἐκλεξάμενος κατὰ νόμον ἀπεκατέστησε τὸν ἐξ Ἀχρίδος Ἀρσένιον Μπαλάστζεφ, μητροπολίτην Πελαγονίας, ὃν καὶ μόνον ἀναγνωρίσας ἐνέγραψεν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι. Σημειωτέον πρὸς τούτους, ὅτι ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ συνειμμένου ἦδε φερμανίου, ὁ νέος Πατριάρχης δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρῶνῃ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, οὔτως ὥστε αἱ συχναὶ ἀλλαγαὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων, δὲν ἐξήσκουν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐν συμπεράσματι ἃς εἵπωμεν ἔτι ἐὰν θέλωμεν ἀκριβῶς ἐν ἐκτάσει νὰ διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἢ ἄλλου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ καθιδρύματος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν

κυριαρχίαν, πρέπει νὰ ζητήσωμεν νὰ μᾶς ἐπιτραπῆ ἢ ἐξερευνήσῃς τῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους εὐρισκομένων ἀρχαίων ἐγγράφων καὶ εἰδικῶς τῶν περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων πραγματευομένων. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο γνωστὸν εἶναι ἐν Κων/πολεὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα „πίσκοπος μουκαταά“.

ΤΟ ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ.

Ο ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ΧΑΝ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ
ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ.

Διὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ ὑψηλοῦ μου αὐτοκρατορικοῦ μονογράμματος (τουγρᾶ) γνωστὸν γενέσθω τοῖς δικασταῖς καὶ τοποτηρηταῖς τῶν μερῶν, ὑπαγομένων τῷ πατριαρχεῖφ Ἀχριδῶν, — οὔσι καύχημα καὶ σέμνωμα τῶν δικαστῶν καὶ διοικητῶν καὶ πηγῆ τῶν ἀρετῶν καὶ φρησκευτικῶν γνώσεων, ὧν αἱ ἀρεταὶ αὐξηθεῖησαν, — ὅτι ὁ Μεθόδιος, Πατριάρχης Ἀχριδῶν καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, ἔδωκεν ἐσφραγισμένην ἀναφορὰν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μου Διβάνιον, διὰ τῆς ὁποίας δηλοποιεῖ, ὅτι μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ καλογήρου Διενυσίου τὸ ῥηθὲν πατριαρχεῖον ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν διὰ νέου αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ ὅτι καὶ τοῖς αὐτοῦ οὐδενὶ ὀφείλει τι καὶ οὐδενὶ ὑπῆρξεν ἐγγυητῆς καὶ παρ' οὐδενὸς ἐδανείσθη τι εὐρισκόμενος εἰς περιουσίαν τῶν πόλεων καὶ χωρίων, ὑπαγομένων τῷ ῥηθέντι πατριαρχεῖφ, πρὸς σύναξιν τοῦ δημοσίου φόρου, παρενοχλήθη καὶ κατεπιέσθη παρά τινων προσώπων, ἅτινα δισχυρίζοντο καὶ ἔλεγον αὐτῷ τάδε: «Δυνάμει ἑμολόγου εἶχομεν ἄλλοτε νὰ λαμβάνωμεν παρὰ τοῦ προκατόχου σου, τώρα δὲ ἐπειδὴ σὺ ἀντικαθιστᾷς αὐτὸν, παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ τὰ χρήματά μας μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν». Καὶ ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης παρακαλεῖ τὴν ἔκδοσιν ἐντίμου διαταγῆς μου, ὅπως ἐκτελεῖται ἢ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ νομολογικῆ ἀπόφασις καὶ μὴ ἐπιτρέπωνται αἱ τοιαῦται ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου παρενοχλήσεις καὶ καταπιέσεις προσώπων τινῶν, ἅτινα λέγουσιν εἰς ἄλλον ἐδώσαμεν τὰ χρήματα καὶ παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ αὐτά, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄφει τὰ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μου φησαυροφυλακίφ διατηρούμενα βιβλία περὶ τῆς ὄρισμένης πληρωμῆς τῶν ἐπισκόπων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται, ὅτι ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἔντιμοι διαταγαί, ἵνα, ὅταν πατριάρχης τις ἀποθάνῃ ἢ ἀρθῇ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερος διορισθῇ, ὁ νέος Πατριάρχης ἀποτίσῃ μόνον τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον

χρέη τοῦ προκατόχου του, ἔαν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀφοῦ πληρώσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον χρέη τοῦ προκατόχου του, τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους αὐτοῦ χρέη, νὰ ἀπαιτῶνται παρὰ τοῦ νέου Πατριάρχου καὶ νὰ ἐνοχλῆται αὐτὸς δι' αὐτά, τοῦτο ἀπάδει τῷ ἱερῷ νόμῳ. Ὅθεν ὅπως συμμορφωθῆτε τῷ ἀνωτέρῳ ὀρισμῷ καὶ τῷ ἱερῷ νόμῳ, ἐξεδόθη τὸ παρὸν μου αυτοκρατορικὸν διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου διατάττω, ὅπως ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς ἐντίμου διαταγῆς μου συμμορφωθῆτε τῇ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθείσῃ διαταγῇ μου καὶ φροντίσητε, ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ εἰρημένη ὑπόθεσις συμφώνως τῷ ἱερῷ νόμῳ. Γινώσκοντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω καὶ πεπειθότες τῷ ἱερῷ μου σημείῳ (τουγρᾶ), μὴ ἐπιτρέπετε ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου νὰ ἐνοχλῆται καὶ καταθλίβηται ὁ βῆθεις Πατριάρχης διὰ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους χρέη τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἀφοῦ πρότερον ἀποτίσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον αὐτοῦ χρέη, ἔαν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς βετζέμπ τοῦ χιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους.¹⁾

Ζ'

Τὰ ἀληθῆ αἰτία τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς ἀναίρεσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν ἐκτάσει κάλλιστ' ἐξηρεύησε ὁ μακαρίτης Γαβριὴλ πασσᾶς Κρέστοβιτς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ: „Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869“, ἥτις δυστυχῶς ἔμεινεν ἄγνωστος τῷ κυρίῳ Ἐρ. Γέλτσερ, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ σχετικὸν κεφάλαιον „Die letzten Schicksale des Patriarhats“ τοῦ συγγράμματός του: „Der Patriarhat von Achrida“ (S. 162—166), δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιστημονικὴν σημασίαν. Ὁ Γαβριὴλ πασσᾶς, ἔχων εἰς χεῖρας πολλὰ ἔγγραφα ἐξαχθέντα ἐκ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχίου κωδίκων καὶ ἀφορώντα τὴν κατάργησιν τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου, ἀπέδειξεν ἀριδύλως ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν δικαιολογούντων τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ τῆς ἀναίρεσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δημοσιευμένα ἔγγραφα, εἶναι ἀνακριβῆ. Ἐπειδὴ ἡ βῆθεισα πραγματεία ἔμεινεν ἄγνωστος εἰς τοὺς

¹⁾ Μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Π. Μπλαγόςφ, γενικοῦ γραμματέως τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει μουφτιῆ.

Τὸ φερμάνιον ἐπὶ τοῦ παρόντος φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας ὑπὸ ἀριθμὸν 122. Τοῦτο τὸ ἔγγραφον εἶναι σποδαῖον ἐν πρώταις μὲν, διότι μᾶς πιστοποιεῖ ὅτι πραγματικῶς ὁ Μεθόδιος διηύθυνε τὸν θρόνον πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὸ ἔτ. 1758, διὰ τὸν ὅποιον ὁ κύρ. H. Gelzer γράφει: „Methodios ist sehr schattenhaft“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klem. S. 47) ἔπειτα δὲ ὁ ἐκδότης Μουσταφᾶς χάν ὁ Γ' διατάττει νὰ μὴ ἐνοχλῆται πᾶς νέος Πατριάρχης τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν διὰ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, ἐκτὸς διὰ τὸ μὴ καὶ τὰ χρέη πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἔαν ὑπῆρχον τοιαῦτα· οὕτως ὥστε οὔτε ὁ Ἀρσένιος οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύσαντες ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὰ χρέη τῶν προκατόχων.

ἐπιστήμονας κριτικούς τῆς Δύσεως (ἴδε, Byzantinische Zeitschrift, B. XIII, 1 u 2, S. 193—202 καὶ Archiv für slavische Philologie XXV B, S. 468—473, ἐκτὸς τοῦ Echos d'Orient 1902, N° 6, p. 409—402¹⁾), παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τῶν μάλλον σπουδαίων ἐγγράφων ἰδίως δὲ τῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχείων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐξελέχθησαν: αἱ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διαβεβαιώσεις ὅτι δῆθεν ἡ κατάργησις ἐγένετο „διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς ληστρικῶν τῶν τρόπων παριδόντων εἰς αὐτὴν (τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν), καὶ παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας μᾶς κανόνας ἀνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν παρ' αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθητῶν χρημάτων καὶ φθορᾶς καὶ παπάνης ἀρπαζόντων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην . . . . . καὶ διὰ τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς χριστιανῶν ἐναφραγίστου ἀναφορᾶς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπολοφραμένων τῶν ὕψει τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος (σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ'), καὶ τὴν κοινὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν σωτηρίαν πρὸ παντὸς ἄλλου αἰτουμένων διὰ τῆς πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς“ . . .²⁾

Ἐν τῇ προηθέντι τρίτῳ ἐγγράφῳ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπαριθμοῦν τὰς δῆθεν αἰτίας τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀναφέρει ἐν πρώτοις τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀλλαγὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι συνεχὴς ἀλλαγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸ τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐγένετο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τριούτων πρὸ ὑπῆρχε τὰ ἐξοδα δὲν ἦσαν οὔτε βαρύνοντα οὔτε ἀπαιτῶνοντο ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ κλήματος, ἀπεβάλλοντο δὲ, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ νεωστὶ διορισμένου Ἀρχιεπισκόπου καὶ δὲν ἀνήρχοντο ἄνω τῶν χιλίων γροσίων, ἤτοι 100,000 ἀσπρων ποσόν, τὸ ὅποιον δὲν ἦτον εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρῃ ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τοιαῦται δὲ ἀλλαγὰι ἐγένεσαν δύο: ἡ τοῦ Ἱερεμίου ἀποθανόντος εὐθὺς μετὰ τὸν διορισμὸν καὶ ἡ τοῦ Ἀνανίου, ἐκδιωχθέντος ὡς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῶν τῶν τρόπων παρεισπηδήσαντος καὶ

¹⁾ Mais, de toutes les omisions la plus grave assurément, celle que l'on regrettera le plus, c'est celle des actes relatifs à la suppression du patriarcat d'Achrida.

²⁾ Τὰ ἄνω ῥηθέντα διαλαμβάνει τὸ τρίτον ἐγγράφον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικοῦ κώδικος. Εἶναι δὲ πρᾶξις συνοδικῆ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς α' μητροπολίτου Δυβραχίου, τὴν ὁποίαν οἱ δικαιολογούντες τὸ πατριαρχεῖον ἐπιγράφουσι: „πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ἀλλ' οὐδόλως ἐστὶ τοιοῦτον διότι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου τούτου φαίνεται ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἦν ἤδη προσηλωμένη καὶ συννωμένη μὲ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ πρῶτον μὲν ἐγγράφον περιέχει τὴν παραίτησιν τοῦ τελευταίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀρσενίου Μπαλάστζεφ Ἀδτη ἐγένετο οὐχὶ οἰκιοθελῶς καὶ ἀδιάστως ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ πασσᾶ, προσέτι δὲ ἡ αἰτία τῆς παραίτησεως τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐφέιλκε καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὸ δεῦτερον ἐγγράφον εἶναι „Συμφωνητικὸν τῶν ἐξ τῆ Ἀρχιεπισκοπῆ ὑποκειμένων ἀρχιερέων, οἵτινες συναφώνησαν νὰ παρακαλέσωσι τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σμουὴλ Χαντζέρην νὰ συνενώσῃ τὸ κλῆμα πάσης Βουλγαρίας μὲ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ἀρπάσαντος τὴν Ἀρχιεπισκοπήν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐγγράφον διαλαμβάνει προσέτι ὅτι ἡ κατάργησις ἐγένετο συνεπείᾳ κοινῆς καὶ ἐνοφραγίστου ἀναφορᾶς ἐπιδοθείσης ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ κλίματος πάσης Βουλγαρίας εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν. Ἄλλ' ἄραγε ὑπῆρξε τιαυτὴ ἀναφορὰ καὶ ἐδόθη εἰς τὸ βασιλεῖον κράτος;

„Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶναι τῷ ὄντι παράτολμος ἀπέναντι τῆς βεβαιώσεως τοῦ Συνοδικοῦ ἐγγράφου, γράφει ὁ Γαβριήλ πασσᾶς. Ἄλλ' ἄς πιστεύσωσιν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, ὅτι ποιούμεν ταύτην, οὐ τοσοῦτον ὡς ἀμφιβάλλοντες ἕνεκα τοσοῦτων ἄλλων βεβαιώσεων αὐτοῦ ἐξελεγχθεισῶν μὴ ἀληθῶν, ὅσον διότι ἀνελάβομεν ἀπέναντι τοῦ δημοσίου τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ δὲ κανὼν καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐρεῦνης αὐτῆς ἀπαιτεῖ ἀναγκάτως νὰ βίψωμεν βλέμμα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐγγράφων τῆς Ἰψ. Κυβερνήσεως, πρὸς ἣν, λέγουσιν, ὅτι ἐδόθη ἡ βῆθαισα ἀναφορὰ, ἵνα ἴδωμεν ἐὰν καὶ ἐν αὐταῖς περιέχεται τι περὶ αὐτῆς, ὡς ἔθος ἐπικρατεῖ παρὰ τῇ Ἰψ. Κυβερνήσει νὰ ἀναφέρῃ πάντοτε τὴν αἴτησιν, ἐφ' ἧς ἐκδίδει τὸ ἐγγράφον.

Πρῶτον τοιοῦτον τῆς Κυβερνήσεως ἐγγράφον εὐρίσκομεν τὸ ἔκτοτε πρὸς ἕκαστον τῶν νεωστὶ διοριζομένων Οἴκουμ. Πατριαρχῶν ἐκδιδόμενον βασιλικὸν μπεράτιον, τὸ ὅποιον ἀναγνόντες μετὰ προσοχῆς, εἶδομεν ὅτι διαλαμβάνει ἐν συνόψει περὶ τοῦ προκειμένου τάδε: „Παρατηρηθέντων τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ φυλακτικῇ εὐρίσκομένων βιβλίων τοῦ μουκαταᾶ τῶν Ἐπισκόπων, εὐρέθη ὅτι ἐγένετο δεξιότης (σημειώσις ἐν περιθωρίῳ), ἵνα τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχρίδος μετὰ τῶν υποκειμένων αὐτῷ ἢ προσσηπτημένων τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχεῖω ἔτι προσσηπτηθῶσιν αὐτῶς αὐτῶ τῶσιν αἱ τῇ Πατριαρχεῖω τῆς Ὀχρίδος ἔσον καὶ αἱ τῇ Ἰπεκίου ὑποκειόμεναι καὶ ἐπαριθμούμεναι ἐπαρχίαι καὶ χῶραι: ὅτι ἡ τούτων ὑποταγὴ τῷ Κων/πόλεως Πατριαρχεῖω ἐζητήθη δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, παρακαλούντων νὰ γίνῃ προσταγὴ διὰ νὰ ἐγγραφῇ ἡ ὑποταγὴ αὕτη εἰς τὰ μπεράτια τῶν ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὄρισμός, καὶ ἡ πρότασις αὕτη κατεχωρίσθη καὶ ἐνεγράφη ὅπου ἀνήκει, καὶ διὰ τοῦτο κανεῖς ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ καὶ ἂν ποτε φανῇ ἀναφορὰ καὶ ἀπέφασις, ἕπως τὰ Πατριαρχεῖα Ἰπεκίου καὶ Ὀχρίδος ἀποσπασθῶσι τοῦ Κεσιχανῆ (Πατριαρχείου) καὶ δοθῶσιν εἰς ἄλλον, νὰ μὴ γίνωνται δεκταί“.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ὅτι περὶ ἀναφορᾶς κοινῆς ἢ μερικῆς δοθείσης ἐκ μέρους κλήρου καὶ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν Πεκίου καὶ Ἀχριδῶν, μηδὲ πᾶν λόγος γίνεται: μᾶς λέγει δὲ βῆτως αὐτὸ τὸ Πατριαρχικὸν μπεράτιον, ὅτι ἡ κατάργησις τῶν δύο τούτων αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐγένετο κατ' αἴτησιν καὶ πρότασιν δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου αὐτοῦ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου. Ποῦ λοιπὸν αἱ διαθεθαίσεις ἐκεῖναι τοῦ προδιαληφθέντος Γ' ἐγγράφου τοῦ Πατριαρχείου;

Τοῦτο ἰδόντες καὶ ἀναγνόντες ἡμεῖς, εἶχομεν πᾶν δίκαιον νὰ κηρύξωμεν τὰς διαθεθαίσεις ταύτας τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου ὡς μὴ εἰλικρινεῖς: ἀλλ' ἔμως, συλλαγισθέντες πάλιν μήπως κατὰ λάθος τοῦτο

οὕτως ἐσημειώθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ μπερατίῳ, ἡμεῖς ἀνεστείλαμεν ἔτι μικρὸν τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν μας, καὶ ἠθελήσαμεν νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἔτι περαιτέρω. Ἀπεστάθημεν λοιπὸν πρὸς αὐτὴν τὴν Σεβαστὴν ἡμῶν Ἰψηλὴν Κυβέρνησιν, παρακαλοῦντες ὅπως εὐαρεστουμένη δώσῃ ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐξηγημένον ἀντίγραφον τοῦ Ἰψηλοῦ Ὁρισμοῦ, δι' οὗ κατηργήθησαν αἱ εἰρημέναι Ἀρχιεπισκοπαί. Ἀποδεκτῆς δὲ γενομένης τῆς αἰτήσεως ἡμῶν, καὶ ἐρεύνης εἰς τὰ ἀρχεῖα γενομένης, μᾶς ἐδόθη ἐπίσημος ἀπάντησις, ὅτι Ἰψηλὸς μὲν Ὁρισμὸς, ἦτοι φερμάνιον, ἐπὶ τῇ καταργήσει αὐτῶν οὐχ εὑρηται· εὑρηται δὲ ἡ προμνησθεῖσα ἐν περιθωρίῳ σημείωσις (δερκενάρι), ἧς καὶ ἀντίγραφον μᾶς ἐδόθη, προσέτι δὲ μᾶς ἐδόθη καὶ ἀντίγραφον τοῦ μπερατίου δι' οὗ ἀποκατέστη ὁ πρῶτος μετὰ τὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν κατάργησιν Μητροπολιτῆς Δυβράχίου Γρηγόριος.

Ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν μετὰ πόσης προσοχῆς καὶ περιεργείας ἀνέγνωμεν τὰ δύο ταῦτα ἀγνωστα ἡμῖν ἕως ἄρτι ἔγγραφα τῆς Ἰψηλῆς Κυβερνήσεως. Τί δὲ εὑρομεν ἐν αὐτοῖς; Οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι καὶ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ μπερατίῳ, δηλαδὴ, ὅτι ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος κατάργησις ἐγένετο κατ' αἰτήσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱεράς Συνόδου. Ἰνα δὲ μὴ ἀμφιδάλῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν περὶ τῆς πικρᾶς ταύτης ἀληθείας τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν, παραθέτομεν ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ ἐν ἀποσπασματι μεταφράσιν αὐτῶν ἐνὶ πατέρῳ ὁμοίον ὡς πρὸς τὸ προκειμένον Πήγμα. Ἰδὲ αὕτη ἡ ἐν τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῳ καὶ τῇ ἐν τῇ εὐδαίμονι Βασιλίδι πόλει διαμένουσα Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν ἐπέδωξαν ἐνσφράγιστον ἀναφορὰν εἰς τὸ Διδάχι χουμαίου λέγοντες ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ ραδιοῦργοί τινες τοὺς Πατριάρχας τῆς Ὀχριδος, ὡς ἐμπόρευμα θεωροῦντες, συχνὰ συχνὰ ἔπαυον, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους ἀνικάνους διώριζον, ὁμολογίας παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες, καὶ οὕτως, ἐκτὸς ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐκεῖνο κατεποντίσθη ὑπὸ βαρυτάτων χρεῶν καὶ κατήνησεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ ἀμνηχανῇ πλέον πρὸς τε τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ τὴν τῶν νόμων τήρησιν καὶ ἐδραίωσιν, εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ αἱ κακώσεις καὶ καταδυναστεύσεις εἰς ἃς ὑπέπεσαν οἱ ὑπ' αὐτὸ διατελοῦντες Μητροπολιταὶ καὶ πτωχοὶ ὑπήκοοι, πέρας μὴ ἔχουσαι, θέλουσι φέρῃ αὐτοὺς εἰς κατάστασιν ἀθλίαν καὶ εἰς θέσιν ὄλως ἀνοικονόμητον καὶ ἀδιόρθωτον ὅθεν γνώμη καὶ βουλῇ τῶν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχριδος πεπληγῶμένων ὑπηκόων, ἵκεσίν τε τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν Ἀρσενίου, καὶ αἰτήσῃ τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου, παρεκάλεσαν ἵν' ἀκυρωθῇ μὲν καὶ σθεσθῇ ἐκ τῶν βιβλίων ἢ ἐγγραφῇ τοῦ εἰρημένου Πατριαρχείου, νὰ προστεθῇ δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸ κλίμα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ πληρώνῃ τοῦτο πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζινὲν τὰ . . . εἰθισμένα ἐκεῖνου δοσίματα, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχριδος ὅλως νὰ καταργηθῇ καὶ ἐὰν τοῦ λοιποῦ ἐπὶ προσθήκῃ δοσιμάτων ἢ ἄλλῃ δολιότητι καὶ προφάσει γίνῃ ἐκ μέρους ἄλλων αἰτήσις ἵν'

ἀνανεωθῆ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχρίδος, οἱ τοιοῦτοι μη-
δὲ ὅπως νὰ εἰσακούωνται.

Συνεπεία τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐγένετο ὑψηλὸς ὀρισμὸς, καὶ ἀφη-
ρέθη μὲν καὶ ἐσδέσθη ἐν τοῖς βιβλίοις ἡ ἐγγραφή τοῦ
εἰρημέγου Πατριαρχείου, προσετέθη δὲ τῷ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως Ῥωμαϊκῷ Πατριαρχεῖῳ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ πληρώνη τοῦτο
πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζινὲν ὄλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκεῖνου ἐγγεγραμμένα δο-
σίματα τῶν 163000 ἄσπρων κατ' ἀποκοπὴν, καὶ τοῦ δημοσίου δώρου
τῶν 100000 ἄσπρων . . . καὶ ἐσημειώθη ἐν περιθωρίῳ ὅπου ἀνήκει τὸ
τοιοῦτον σουρούτι, ὥστε ὅσαι ἀναφοραὶ ἐναντίον τούτου ἤθελον ἐλθεῖ, νὰ
μὴ λαμβάνωνται παντελῶς εἰς σημείωσιν, καὶ ἐὰν ὅπωςδήποτε τοιαῦται
ἀναφοραὶ παρουσιασθῶσι, νὰ κρατῶνται εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ νὰ δίδηται
ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἰς τοὺς ἀναφερομένους, τὸ δὲ εἰρημένον σουρούτι νὰ
ἐγγραφῆ ὅπου ἀνήκει, καὶ νὰ ᾗ ἐν χρήσει μέχρι οὗ δόξῃ τῷ
Ἄγιῳ Θεῷ, κτλ.⁴

„Ἐνταῦθα πλέον, οὐδ' ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν, οὐδ' ἄλλος τις
δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ κατάργησις τῆς Ἀρχιεπι-
σκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ ἡ προσάρτησις αὐτῆς τε καὶ
τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν
τῷ Οἴκῳ μ. Πατριαρχεῖῳ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης
κατ' αἰτήσιν αὐτοῦ τοῦ Οἴκου μ. καὶ Πατριαρχεῖου δι'
ἀναφορᾶς, οὐχὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνων τῶν
ἐπαρχιῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Οἴκου μ. καὶ τοῦ Πατριάρχου
καὶ τῆς π. ἐ. αὐτῶν ἱερᾶς συνέδου, οἵτινες ὁμοῦ, ἢ καὶ ἀπαιτο-
λήσως, τὴν αἰτήσιν αὐτῶν, ἐγράψαν ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν, ὅτι τοῦτο
ἐγένετο γνώμη καὶ βουλή τῶν ἐκεῖ ὀπαρχῶν, ἰκεσία τοῦ
Πατριάρχου τῆς Ὀχρίδος Ἀρσενίου,¹⁾ καὶ αἰτήσιν τῶν
ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου
ἡμεῖς δ' ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιθεωρηθέντων Πατριαρχικῶν ἐγγράφων
ἤδη γνωρίζομεν, ὅτι ἡ μὲν γνώμη καὶ βουλή τῶν ἐκεῖ χριστιαν-
ῶν οὐδαμοῦ οὐδέ ὅπως ἐξεφράσθη, ἡ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσε-
νίου ἰκεσία οὐκ ἦν ἄλλο ἢ ἡ παραίτησις αὐτοῦ, καὶ ἡ δι'
ἐνσφραγίστου μαχζαρίου αἰτήσις τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητρο-
πολιτῶν συνίστατο εἰς τὸ συμφωνητικὸν τῶν ἐξ ἐκείνων
Μητροπολιτῶν. Τούτου δὲ καὶ ἡλίου φαινότερον ἤδη ἀποδειχθέντος,
δὲν μένει νὰ παρατηρήσωμεν ἢ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ τὸ Οἴκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον ὑποβάλλει ὡς μόνην ἀνάγκην τῆς καταργήσεως
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν τὴν ἀθλίαν καὶ ἀνοικονόμητον
κατάστασιν τῶν ἐκεῖ Μητροπολιτῶν τε καὶ χριστιανῶν
ὡς ἐκ τῶν βαρυτάτων χρεῶν, εἰς ἃ οὗτοι ὑπέπεσαν ἕνεκα

¹⁾ Τί δὲ κατόπιν ἐγένετο ὁ οικειοθελῶς δις ἤδη παραιτούμενος Ἀρσένιος;
ἔρωτήσατε τοὺς Ἀγιορίτας, καὶ θέλουν σᾶς εἶπει, ὅτι ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου
εἰς τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ μόνῃ τοῦ Ζωγράφου, ἧς οἱ πατέρες τὸν περιέβαλψαν μέχρι τοῦ
θανάτου αὐτοῦ ἐν τῷ κονακίῳ αὐτῶν ἐν Καρεαῖς, ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἐξορισθεὶς καὶ
ὁ Πατριάρχης Σαμουήλ ἤκουσεν ἐν συνεντεύξει τινὶ πικρὰ παρ' αὐτοῦ παράπονα,
κατὰ τὴν κοινήν τῶν Ζωγραφιτῶν παράδοσιν, καὶ κατὰ τὴν διατηρηθεῖσαν μαρτυρίαν
τοῦ ὑπερητοῦντος τῷ Ἀρσενίῳ Νεφθαλίμ-Νέστορος. (Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς
Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, σελ. 22).

τῆς ἀπό τινος καιροῦ συχνὰ συχνὰ γενομένης τῶν Ἀρχιεπισκόπων ἀλλαγῆς, ἐν ᾧ ὁ κρύφιος σκοπὸς τοῦ Πατριάρχου Σαμουὴλ ἦτο νὰ συμμετάσχωσι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι τῆς διανομῆς τοῦ ὑπερδόγκου καὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου πυραμίδων ὑπερογκοτέρου χρέους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τὸ ὠνόμασεν αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς διανομῆς ταύτης ἐπιστολῇ (Ζαχαρ. Μαθ. Ἱστορ. Κατάλογ. τῶν Κωνστ. Πατριαρχῶν σελ. 253—254) εἶναι δὲ προσέτι βέβαιον ὅτι, ἵνα εὐκολώτερον πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν εἰς τὴν προσάρτησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκεῖνων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, παρίστα προφορικῶς, ἰδίᾳ τε καὶ διὰ τοῦ τότε Μεγάλου Διεργηνέως Ἰωάννου Ὑψηλάντου, ἔτι καὶ πολιτικῶς τοῦτο συνέφερε τῷ βασιλείῳ Κράτει, ἐν ᾧ κυρίως ἐθηρεύετο τὸ συμφέρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Ἴδε Ἰωαν. Φιλημ. Ἱστορ. δοκίμ. Ἑλλην. ἑπαναστ. Προλεγόμενα, καὶ Κεφ. α' σελ. 2, 3, 4 καὶ 5 τοῦ α' τόμου⁴).

Ἦδη δὲ ἐνταῦθα τελευταῖοντες ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ παραθέσωμεν καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ μακαρίτου Μ. Δήμιτσα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς καθαιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. „Διὸ προφάσεις μὲν ἦ ἀφορμὰς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, γράφει ὁ Δήμιτσας, μετεχειρίσθη ὁ Σαμουὴλ τὴν βραδιουργίαν καὶ συκοφαντίαν ὅτι δῆθεν ὁ τοῦ θρόνου ἐκεῖνου προϊστάμενος ἔχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτάρκειαν ἀγωνίζεται, καὶ μελετᾷ νὰ ἀποσπασθῇ καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τῆς Πύλης. Ἄλλοτε δὲ ἐπλάττειν ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικῶς ἐξαρτώμεναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπισκοπαὶ καὶ μητροπόλεις τυραννοῦμεναι δῆθεν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μάλιστα πάσχουσαι καταχρήσεις, ἐπεθύμουν ἢ ἐπρόσλαθῆναι ἀπ' αὐτοῦ καὶ νὰ προσαρτήσωσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῶν τοιούτων λοιπὸν συκοφαντιῶν, βραδιουργιῶν καὶ προδοσιῶν συναδέλφου καὶ πνευματικῶν τέκνων κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἵνα καταρρίψῃ τὸν θρόνον ἐκεῖνον καὶ προσαρτήσῃ εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ταῦτα τὰ λογικὰ καὶ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα τοῦ Βυζαντίου Σαμουὴλ, τοιαῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως!!!“ . . .

„Τὰ πραγματικὰ ὅμως αἷτια καὶ ἀληθῆ ἐλατήρια τῆς ἀθεμίτου, παρανόμου καὶ ἀντικανονικῆς ταύτης πράξεώς εἰσιν ἄλλα, ἄλλως διάφορα. . . ἐγκείμενα εἰς αὐτὸ τὸ περιγραφὲν ἦθος τοῦ Σαμουὴλ, εἰς τὴν ἄλλως ἀντίθετον, διαχωρὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ οὐχὶ ἀντικειμενικὰ ἢ ἐξωτερικὰ. Ταῦτα δῶσιν ἢ πλεονεξία, ἢ ἀπληστος φιλαρχία, ἢ κενοδοξία καὶ δοξομανία, πράγματα ἄλλως ἐναντία καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν αὐτάρκειαν ταπεινοφροσύνην καὶ πενίαν, ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑπὸ δαιμονίου τινὸς ἐλαυνόμενος ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, . . . πάντα λίθον ἐκίνησε ἵνα ὑποτάξῃ τὰς ὡραίας ἐκεῖνας ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του, ὑπὸ τὸν θρόνον του!“ [Μ. Δήμιτσα, Περὶ τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχίδας καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἐν Ἀθήναις, 1859 σελ. 82—83].

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020643

Τιμᾶται φράγκον 1.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πωλείται ἐν τῇ ἐν Σοφίᾳ βιβλιοπωλείῳ „Μακεδονία“.